



Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra psychologie a speciální pedagogiky

Bakalářská práce

Studenti oboru Speciální pedagogika –
vychovatelství a jejich dobrovolnické
aktivity

Vypracoval: Romana Misařová
Vedoucí práce: Mgr. Ing. Renata Švestková, Ph.D.

České Budějovice 2015

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na studenty oboru Speciální pedagogiky – Vychovatelství, na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, a jejich dobrovolnické aktivity. V úvodu teoretické části je charakterizována altruistická činnost, dobrovolnictví a stručný historický kontext. Pak už se blíže věnuji konkrétním formám a oblastem dobrovolnictví. Také se zabývám přímo dobrovolníkem, kdo se nejčastěji dobrovolníkem stává, jaké důvody k dobrovolnické činnosti je přivádí a co pro ně může být přínosem. Dále zmiňuji neziskový sektor, který je podstatnou součástí společnosti a ve kterém jsou dobrovolníci důležitou složkou. Jak s dobrovolníky pracovat učí organizace národní dobrovolnické centrum Hestia, na které navazují dobrovolnická centra a organizace. Pro každou organizaci je dobré vědět, jak dobrovolníky získat. Kromě letáků, inzerátů a různých náborových akcí mohou v dnešní době využít i internet, který dnešní studenti velmi dobře ovládají. Měli by studenty informovat o své činnosti a nabídnout jim možnost aktivit, na kterých se mohou podílet. Nábor a péči o dobrovolníky má koordinátor dobrovolníků. Každé dobrovolnické centrum má svou pestrou nabídku programů, která se v každém kraji liší. Dobrovolnické programy se od sebe rozlišují cílovou skupinou, zaměřením a náplní

Teoretická část uvádí některé z organizací, kde se mohou dobrovolníci realizovat. Jednou z organizací, která má své sídlo i v Českých Budějovicích je ADRA, která se o své dobrovolníky stará všestranně a dlouhodobě. Další stručně popsanou organizací je Člověk v tísni. Je to organizace, která je založená na vlastní iniciativě zaměstnanců a dobrovolníků. Jako další organizaci, která nabízí široko paletu možností je Charita České republiky. Dobrovolní při projevení zájmu o vykonávání dobrovolnické činnosti projdou vstupním pohovorem, vyplnění dotazníku a dalšími náležitostmi. Mezi nejznámější programy dobrovolnických center patří Program Pět P, který je preventivního charakteru. Kromě tohoto programu jsou v bakalářské práci pro příklad uvedeny i další dobrovolnické programy, kde se nejen studenti, ale i další lidé, mohou realizovat. Protože mladí lidé chtějí získat nové zkušenosti a něco nového poznat, jsou

zde uvedeny i programy, které dobrovolníkům nabízí i zahraniční zkušenost. V poslední části je stručně popsán obor Speciální pedagogika – vychovatelství, osobnost pedagoga. Příklady konkrétních akcí, které podporovala Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity.

Cílem praktické části je zjistit, jakým aktivitám, v jaké formě a v jakém počtu se studenti oboru Speciální pedagogika – vychovatelství věnují dobrovolnickým aktivitám. Dalším cílem pak popsat důvody, které studenty vedly k tomu, že se věnují dobrovolnictví.

Pro naplnění cíle jsem zvolila kvantitativní výzkum, konkrétně metodu dotazování, technikou dotazníku, který byl rozdán respondentům v tištěné formě. Výzkumný soubor tvořilo 114 respondentů denního studia. V následující kapitole jsou výsledky pro lepší přehlednost interpretovány formou grafů a tabulek. Zjištěné výsledky ukazují, že dobrovolnické činnosti se věnuje méně než polovina dotazovaných studentů. Mezi časté důvody, které studenty přivádí k dobrovolnické činnosti, patří získávání nových zkušeností a smysluplné trávení volného času. Nejvíce se realizují ve zdravotně sociální oblasti. Respondenti dávají přednost kromě příležitostného zapojení i zapojení dlouhodobému. Nejčastěji získávají zkušenosti při činnostech jako je práce s klientem přímo v organizaci, pomoc při organizování akcí a tvorbě volnočasových aktivit. Jelikož mým cílem bylo zjistit, z jakého důvodu se dobrovolníci pro dobrovolnictví rozhodli, zajímalo mě také, co bylo důvodem k tomu, že respondenti dobrovolnickou činnost nevykonávají. Nejčastějším důvodem bylo, že dávají přednost práci za finanční odměnu a že nemají dostatek informací. Méně jak polovina těchto respondentů mají zájem se do dobrovolnické činnosti zapojit v budoucnosti, konkrétně ve zdravotně sociální oblasti či u malých dětí.

Další částí předkládané bakalářské práce je kapitola Diskuze, kde jsou hlavní výsledky shrnuty a okomentovány. V následující závěrečné části bakalářské práce jsou výsledky zrekapitulovány a je vyhodnocen cíl práce.

Klíčová slova: dobrovolnictví, dobrovolnická činnost, oblasti dobrovolnictví student, motivace

Abstract

This bachelor thesis is concerned with volunteering activities of students of Special Education at the Faculty of Health and Social Studies, University of South Bohemia, České Budějovice. The introductory theoretical part describes the concept of altruistic activities, volunteering and their brief historical context. Later it focuses closely on more specific forms and areas of volunteering – the personality and characteristics of a volunteer, his or her motivations and benefits. The non-profit sector is mentioned as a relevant part of our society in which volunteers are an all-important element. Specifically it describes the activities of a volunteer centre Hestia; eg. Which methods are being used to address individuals willing to participate in volunteering activities? Leaflets, handouts and recruitment operations are a suitable way of raising awareness as well as the use of nowadays very popular Internet and various social platforms. Young people and students are in this way informed about recent activities and offers for cooperation. A volunteer coordinator is usually in charge of recruitment. Each volunteer centre has a unique offer of programs that usually vary by area. They also have different target groups, different goals and methods of fulfilling those goals.

The theoretical part deals with specific organisations, which allow volunteers to participate in their own desired ways. One such organisation residing in České Budějovice is ADRA; a centre which values and cares about its volunteers. People in need (Člověk v tísni) is yet another briefly mentioned organisation that runs on the initiative and passion of its volunteers and employees. Charita České Republiky (Charity of the Czech Republic) offers a wide variety of activities for people truly interested in volunteering. These individuals must, among other things, pass an interview and fill in a form. One of the well-known volunteer centre programs is the preventive Pět P Program (The Five P's Program) – it is mentioned in the thesis among other programs of volunteering not only for students, but for anyone interested. International programs and programs abroad are listed as well, especially for young people who often crave new experiences. The last part of this study describes briefly the field of Special Education and the character of a pedagogue. Examples of specific

activities that were directly supported by the Faculty of Health of the University of South Bohemia are given.

The aim of this study is to determine which specific volunteering activities were most sought by the students of Special Education. Furthermore the study analyses the student's motives for participating in volunteering programmes. A quantitative research was used to fulfil this goal, specifically the use of printed questionnaires handed out to respondents. The research set consisted of 114 full time study respondents. Next chapter presents results in the form of charts and diagrams. These result show that less than 50% of respondent students participate in some form of volunteer activity. Their motivations range from a sole desire to gain new experiences to a wish to spend their leisure time in a meaningful way. Their volunteering activities are both short and long term and they in general prefer to get involved in health and social areas; they prefer working directly with clients in organisations or assisting with organising different types of leisure time activities and entertainment. The aim of this study was not only to identify the different reasons and motives behind volunteering participation, but also why some respondents choose not to participate. The most frequent reason appeared to be lack of sufficient information and a preference to invest one's free time in financially profitable activities. Less than 50% of respondents stated they would like to do some sort of volunteering activity in the future, namely to work with children or in health and social areas.

In the next chapter of this thesis titled Discussion results are presented together with a commentary. The last chapter then offers a summary and a conclusion.

Key words: volunteering, volunteer activity, areas of volunteering, student, motivation

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 4. 5. 2015

.....

Romana Misařová

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Ing. Renatě Švestkové. Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a ochotu, kterou mi poskytla při vedení této práce.

Také bych ráda poděkovala své rodině a blízkým přátelům za podporu, kterou jsem měla po celou dobu studia.

OBSAH

Úvod	10
1 Teoretická část	11
1.1 Dobrovolnictví	11
1.1.1 Stručný historický kontext	12
1.2 Formy dobrovolnictví	13
1.3 Oblasti dobrovolnictví	15
1.4 Dobrovolník	17
1.4.1 Motivace dobrovolníků	18
1.5 Neziskové organizace a dobrovolníci	22
1.5.1 Dobrovolnická centra	24
1.6 Příklady dobrovolnických aktivit pro studenty vysokých škol	27
1.7 Dobrovolnictví studentů vysokých škol	31
1.8 Dobrovolnictví studentů Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity	32
2 Cíle práce	36
3 Metodika	37
3.1 Použitá metodika	37
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	38
4 Zpracování výsledků	39
4.1 Výsledky společné pro obě skupiny respondentům	39
4.2 Výsledky výzkumu u respondentů, kteří mají zkušenost s dobrovolnickou činností	41
4.3 Výsledky výzkumu u respondentů, kteří nemají zkušenost s dobrovolnickou činností	49
5 Diskuze	51
Závěr	55
Seznam použité literatury	57
Seznam příloh	65

Úvod

Dobrovolnictví provází lidský život už od nepaměti. Vždy bylo a bude kolem nás. Ať už se jedná o sousedskou výpomoc, nebo o organizovanou akci na pomoc druhým lidem. Dobrovolnická činnost je jedna z věcí, které se může věnovat každý, bez ohledu na věk, vzdělání a zkušenosti. Každý zde může najít aktivitu, která ho něčím zaujme a bude se jí věnovat, zároveň někomu pomůže. Nabídky přichází prostřednictvím médií, různých informačních nástěnek, či od lidí z našeho okolí, kteří již mohou mít s dobrovolnictvím zkušenost.

Téma bakalářské práce jsem si zvolila z toho důvodu, že jsem se dříve dobrovolnické činnosti věnovala, a i v dnešní době se příležitostně zapojuji. Kromě nových zkušeností, poděkování, mi to přineslo i nová přátelství, a jistota, že organizace, kde jsem pomáhala, mi také poskytne pomocnou ruku, když si nebudu s něčím vědět rady.

Cílem práce bylo zjistit, jakým aktivitám, v jaké formě, a v jakém počtu se studenti oboru Speciální pedagogika – vychovatelství věnují, a zároveň popsat důvody, které studenty k dobrovolnickým aktivitám přivedly. Zajímalo mě, zda jako studenti tohoto oboru mají zájem poskytovat pomoc i touto formou. Bakalářská práce má dvě části. V teoretické části zmiňuji blíže pojem dobrovolnictví, stručný historický kontext, formy a oblasti dobrovolnictví, popisuji osobnost dobrovolníka a jejich motivaci. Dále popisuji neziskové organizace a jejich vztah k dobrovolníkům, dobrovolnická centra, kde dobrovolníci také nachází širokou nabídku možností v rámci dobrovolnických programů. Některá z dobrovolnických center a programů je v bakalářské práci blíže popsáno. Poslední kapitolou teoretické části je dobrovolnictví na vysoké škole, kde se zmiňuji i oboru Speciální pedagogika – vychovatelství. Pro zjištění cíle jsem zvolila kvantitativní typ výzkumu, metodou dotazování. Použila jsem techniku dotazníku. Dotazník je určen jak studentům, kteří s dobrovolnickou zkušeností, tak i pro ty studenty, kteří se dobrovolnictvím nikdy nevěnovali. Určit však přesně, kdo byl nebo nebyl dobrovolníkem, je velmi těžké, protože každý občas v životě pomůže ostatním, aniž by za to něco očekával.

1 Teoretická část

1.1 Dobrovolnictví

Dobrovolnictví lze chápat jako ochotu člověka věnovat část ze svého volného času a sil ve prospěch potřebné organizace nebo člověka, aniž by s příjemcem pomoci byl vázán jakýmkoliv vazbami. Dobrovolná činnost má přínos nejen pro ty, kterým je služba poskytována, ale i pro samotného dobrovolníka, který získává nové přátelské vztahy, zkušenosti a dovednosti (dobrovolnik.cz, 2015a).

Dobrovolnictví je altruistická činnost, která je charakteristická třemi společnými znaky. Je to nepovinná činnost, která není finančně ohodnocená a je vykonávána ve prospěch druhých lidí, ale zároveň má svůj přínos i pro dobrovolníky (Frič, Pospíšilová, 2010).

Pro některé lidi znamená pomáhání bezpochybně smysluplnou činnost. Člověk, který pomáhá ostatním, se zabývá životními osudy druhých lidí. Pokud se mu jeho práce daří, zažívá pocit uspokojení (Kopřiva, 2013).

Dobrovolníkem je nazýván člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, energii, vědomosti a své znalosti ve prospěch ostatních lidí (Tošner, Sozanská, 2006). Člověk tohle vše věnuje ve prospěch činnosti, která je časově a obsahově vymezená. I když je dobrovolnictví profesionálně vedeno, neztrácí svou spontánnost. Přináší organizacím nové zkušenosti, nápady, které je možné zrealizovat v organizaci. Zároveň dobrovolníci získávají nové zkušenosti, kontakt s lidmi a mají také možnost rekvalifikace (Dobrovolnictví pro kulturu, 2011). Někdy může být dobrovolnictví i částečným řešením nezaměstnanosti (dobrovolnik.cz, 2015a).

Dobrovolnictví lze nabídnout nezaměstnaným lidem jako činnost, který jim umožní nejen vyvinout úsilí směřující k nalezení placeného zaměstnání, ale udržet si pracovní návyky, získat nové dovednosti, které také mohou zvýšit šance při hledání nové práce, zmírnit psychosociální krizi, a zároveň poskytuje prevenci sociálně patologických jevů, které vyplývají z nezaměstnanosti. Současně dobrovolnická činnost u nezaměstnaných osob napomáhá zabránit sociálnímu vyloučení (Tošner, Sozanská, 2005).

V sociálních a zdravotních službách je důležité, aby dobrovolníkovi někdo poskytl potřebné zázemí a podporu. Takovou možnost mu nabízí organizace. Pro každou organizaci je důležité, uzavřít s dobrovolníkem dohodu, v níž jsou vymezena práva a povinnosti dobrovolníků, jejich pojištění týkající se odpovědnosti za škodu. Může se stát, že se organizace a dobrovolník nedohodnou a tak je třeba se s dobrovolníkem rozloučit (Matoušek a kol., 2013).

Ze zákona č. 198/2002 Sb., O dobrovolnické službě a o změně některých zákonů vyplývá, že dobrovolnickou službu může vykonávat fyzická osoba:

- a) starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,*
- b) starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.*

1.1.1 Stručný historický kontext

Dobrovolnictví bylo v historii bráno jako jedna z nejušlechtlejších forem altruistického jednání. Vždy bylo součástí společnosti. Vyjadřovalo zodpovědnost za sebe i za druhé a za tento svět, a snahou pomáhat ostatním posilovalo sociální soudržnost (Mlčák, 2010).

Činnost spolků se v českých zemích začala rozvíjet v 19. století a to v podobě vlasteneckých spolků. Některé v určité podobě fungují do současnosti. Po vzniku Československa se dobrovolnické organizace rozdělily do sítě malých organizací a jejich poboček. S příchodem německé okupace a později se vznikem socialistického státu byl tento vývoj přerušen (Tošner, Sozanská, 2006). Organizace a spolky byly průběžně rušeny a jejich majetek přešel do rukou státu (Vaněk, 2001 in Frič, Pospíšilová, 2010).

Po roce 1989 procházela česká společnost obdobím hledáním vlastní identity. Základní myšlenkou se postupně stala myšlenka občanské společnosti, která spočívala na spolupráci a vzájemné solidaritě. Byla obnovena lidská potřeba pomáhat druhým lidem, hlavně členům společnosti, kteří se nacházejí v obtížných situacích (Tošner, Sozanská, 2006).

Frič (2010, s. 29) uvádí: „*Stát se dobrovolníkem znamená překonat řadu bariér, a samotná dobrovolnická práce vyžaduje dávat určité penzum energie a času potřebného pro řešení pracovních úkonů. Ne každý je schopen a ochoten tyto bariéry překonávat a věnovat dobrovolnické práci čas a energii.*“

1.2 Formy dobrovolnictví

Tošner, Sozanská (2006) uvádí následující formy dobrovolnictví. Tyto formy také převzala Müllerová a kol. (2011):

Dobrovolnictví vzájemně prospěšné

Takto nazýváme formu dobrovolnické činnosti, kterou členové sdružení, klubů či spolků vykonávají pro realizaci svých vlastních cílů. Po roce 1989 byly obnoveny spolky a sdružení a v krátké době se podařilo znovu vytvořit fungující organizace. Vytvoření organizací vzniklo převážně díky dobrovolné práci členů. Vedle obnověných organizací vzniklo tisíc nových, které též využily dobrovolné práce a entuziasmu svých členů. Počátečním impulsem je příslušnost k určité zájmové skupině či spolku (Müllerová a kol., 2011).

Dobrovolnictví veřejně prospěšné

Tato forma dobrovolnictví spočívá v ochotě jedinců se zapojit v organizaci, ať pro druhé, nebo pro změny ve společnosti. Je zde kladen důraz na potřebu být užitečný jak veřejnosti, tak své komunitě. Příkladem veřejně prospěšného dobrovolnictví jsou nestátní neziskové organizace, které pro činnost získávají dobrovolníky z řad veřejnosti (Müllerová a kol., 2011).

Dobrovolná služba

Takto označujeme závazek věnovat se dobrovolné činnosti dlouhodobě, po dobu několika měsíců i let. Dobrovolná služba se ve většině případů týká pomoci v zahraničí (Müllerová a kol., 2011).

Dobrovolná občanská výpomoc

Samozřejmost, spontánnost a neočekávání odměny – to jsou hlavní znaky dobrovolné občanské výpomoci. Lidé zde neočekávají odměnu, a ani status dobrovolníka. Tato forma je tradiční součástí jakékoliv společnosti (Müllerová a kol., 2011).

Časové zapojení dobrovolníků

Každá organizace dává přednost různým druhům dobrovolnictví. Některé dávají přednost příležitostné spolupráci, tedy o časově omezenou jednorázovou činnost, mezi kterou patří například pomoc při propagaci organizace. Jiné činnosti krátkodobé, která probíhá v rozmezí tří měsíců. Jedná se například o různé prázdninové programy, pomoc při přípravě katalogů a podobně. Dlouhodobá pravidelná spolupráce není časově omezena (Müllerová a kol., 2011).

Na časovém zapojení do dobrovolnické činnosti také záleží motivace dobrovolníků. Senioři dávají přednost stálé spolupráci. Naopak studenti mají zájem o získání praxe z více oblastí, hledají nové zkušenosti a dobrodružství (Müllerová a kol., 2011).

Komunitní dobrovolnictví

Kromě výše zmíněných forem uvádějí Frič s Vávrou také komunitní dobrovolnictví. Termín „komunita“, latinsky „communitatem“, v překladu znamená následovnictví. V češtině se tento pojem používá k označení společenství lidí, které spojují sociální a emocionální vazby. Komunita poskytuje svým členům oporu, uschopňuje je k tomu, aby mohli žít lépe, a dává možnost stát se lepšími sousedy, přáteli a občany (Frič, Vávra, 2012). Pro české komunitní dobrovolnictví jsou typické tři oblasti:

a) Neformální komunitní dobrovolnictví

Formálně neorganizovaná a neplacená činnost, které je členem komunity poskytovaná jiným členům z komunity, kteří nejsou z jeho rodiny či domácnosti. Jedná se tedy o činnost, kterou organizují jednotlivci, a která není zprostředkována organizací. Vzniká spontánně, reakcí na nějakou konkrétní událost. Výhodou tohoto typu je, že není

spojená s byrokracií. Patří sem především spontánní sousedská či občanská výpomoc, kdy se jedná při zvládání všedních problémů (Frič, Vávra, 2012).

b) Formální komunitní dobrovolnictví

Formální komunitní dobrovolnictví je dobrovolná a neplacená činnost vykonávaná v rámci komunitní organizace ve prospěch jiných členů komunity. Hlavním cílem je rozvoj lokální komunity. I když se jedná o formálně organizovanou aktivitu, stupně formalizace se v závislosti na velikosti komunity různí. Oblast organizované komunitní dobrovolnické činnosti je velmi široká. Patří sem poskytování služeb sociálních, zdravotních, kulturních, vzdělávacích apod., zábava – podpora sportu, rekreace a zájmových činností, ochrana práv a zájmů obyvatelstva, zvířat, ochrana památek apod., a řadíme sem také podporu víry a náboženství (Frič, Vávra, 2012).

c) Virtuální komunitní dobrovolnictví

Jedná se o virtuální, nebo online, vykonávanou dobrovolnou, neplacenou práci prostřednictvím internetu. Ve zvýšené míře se jedná o mladší populaci lidí (Frič, Pospíšilová, 2010).

S rozvojem komunikačních technologií se objevují nadšenci, kteří se stávají virtuálními dobrovolníky a rozšiřují dosah i rozsah služeb organizací, pro které pracují (Frič, Vávra, 2012).

1.3 Oblasti dobrovolnictví

Dobrovolnická činnost má širokou sféru možností. Jak zmiňují Tošner a Sozanská (2006), k nejlépe organizovaným patří ochránci životního prostředí. Mají celostátní působnost s propojením na mezinárodní síť. Mezi organizace zabývající se prostředím patří např. Hnutí Duha, Greenpeace, Hnutí Brontosaurus, Český svaz ochránců přírody a Ekocentra.

Další z nepočtenějších oblastí, v níž se dobrovolníci uplatní, je oblast zdravotně sociální. Využití dobrovolníků v této oblasti vyžaduje profesionální přístup.

Dobrovolníci vstupují do institucí, které fungují jako uzavřené systémy, a dobrovolníci tu mohou působit jako cizorodý prvek. Mezi nejznámější sociální a zdravotní neziskové organizace patří Česká katolická charita, obdobná zařízení diakonie, FOKUS, Život 90 a řada dalších (Tošner, Sozanská, 2006).

Dobrovolnické programy v zařízeních sociálních a zdravotnických služeb musí často překonávat bariéry, které často způsobuje nedostatečné řízení dobrovolníků, pracovní vytíženost personálu, obavy z rizika úrazu či poškození klienta dobrovolníkem, či pochyby o čestných úmyslech dobrovolníka. Dobrovolník se s klienty věnuje aktivitám, které lze nazvat jako nesespecifická rehabilitace. Do nesespecifické rehabilitace můžeme řadit činnosti jako například hraní společenských her, zpívání, hrana rytmické nástroje, sportovní aktivity, promítání filmů s následnou besedou a různé výtvarné aktivity (Matoušek a kol., 2013).

Dále zde jsou humanitární organizace a organizace na ochranu lidských práv. Kromě působení ve válečných oblastech se dobrovolníci podílejí na vnitrostátních akcích, jako je pomoc při záplavách, pomoc při práci s uprchlíky. Mezi organizace, které zde můžeme zmínit, patří Česká katolická charita, Český červený kříž, ADRA, Člověk v tísni, ale i Sbor dobrovolných hasičů (Tošner, Sozanská, 2006).

Širokou škálu možností nabízí i kulturní oblast. Řada organizací se zaměřuje na ochranu a obnovu kulturních památek. Mezi dobrovolníky se nachází i profesionálové v tomto oboru. Dobrovolníci působí na hradech, zámcích, divadlech, galeriích nebo v muzeu (Tošner, Sozanská, 2006).

Nově se v kulturní oblasti dobrovolníci mohou zapojit i do dobrovolnického programu v Národním muzeu. Program je vhodný nejen pro studenty, ale i pro seniory a pro každého, kdo chce smysluplně naplnit svůj volný čas. Dobrovolníci se zapojují například do zpracování sbírkových fondů, přípravy programu pro veřejnost, pomoci s administrativou. Dobrovolníci mají možnost se rozhodnout, zda stojí o dlouhodobou či krátkodobou spolupráci (nm.cz., 2015).

Müllerová a kol. (2011) v publikaci uvádí i další možné příklady, jak se dobrovolníci mohou v kulturní oblasti uplatnit. V Národním divadle v Brně

dobrovolníky využívají při obsazování němých rolí, v knihovnách se uplatní například při technickém zpracování knih, při organizaci akcí pro děti či seniory, připravují různé výstavy, spravují webové stránky příslušných knihoven.

V oblasti práce s dětmi působící v ČR ve sportovní a vzdělávací činnosti se jedná o mimoškolní aktivity, zejména o tradici různých spolků. Můžeme zde uvést nestátní neziskové organizace pracující s dětmi a mládeží. Zde můžeme jako příklady uvést Českou táborskou unii, Hnutí Brontosaurus, Junák – svaz skautů a skautek ČR. Ze sportovních organizací můžeme jmenovat např. organizaci Orel či Sokol apod. (Tošner, Sozanská, 2006).

Další oblastí dobrovolnické činnosti je dobrovolnictví mezinárodní. Tento typ je spojený s mezinárodní spoluprací a mezikulturním vzděláváním. Tyto aktivity nelze jednoznačně oddělit od ostatních kategorií. V zahraničí může dobrovolník pracovat na projektu, který se bude věnovat dětem s postižením, opravovat historické památky, či budou asistovat při přípravě různých festivalů. Pobyty v zahraničí mohou mít různou délku trvání. Od krátkodobých pobytů až po dlouhodobé. U mladých lidí je oblíbený především „workcamp“, tedy krátkodobý pobyt. Program je využíván v období letních měsíců. Mezi organizace, které „workcampy“ organizují, patří INEX – Sdružení dobrovolnických aktivit či DUHA. Střednědobé a dlouhodobé pobyty trvají v rozmezí od dvou měsíců do jednoho roku, v některých případech i déle. Jedná se o dlouhodobou spolupráci. Specifickým typem dobrovolnictví je Evropská dobrovolná služba (dobrovolnik.cz, 2015b).

1.4 Dobrovolník

Dobrovolníky se v sociálních službách se dle Matouška (2003) nejčastěji stávají:

- studenti, připravující se na pomáhající profesi,
- nezaměstnaní lidé,
- ženy pečující o rodinu,
- lidé v důchodu,
- lidé s jednostrannou prací, kterým chybí kontakt s druhými lidmi.

Od studentů, kteří studují sociální obory, se očekává, že se budou pravidelně věnovat dobrovolnické činnosti. Je to podmíněné i odbornou praxí, kterou vykonávají v průběhu studia. Je důležité, v nich upevňovat pocit, že pomáhat druhým lidem je základem jejich budoucího povolání. Během studia tak mají studenti možnost poznávat prostředí různých institucí, seznamují se s klienty a ověřují svoje teoretické znalosti v praxi. To by mělo být i jednou z motivací, proč se dobrovolnictví věnují (Antolová, 2012).

Zákon č. 198/2002 Sb., O dobrovolnické službě také uvádí skupiny osob a oblastí, kde se dobrovolná služba uplatňuje. Jedná se o tyto oblasti:

- Pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase.
- Pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v předchozím odstavci.
- Pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

Lidé se nevěnují dobrovolnické činnosti jen tak, pro nic za nic. Každý dobrovolník má pro činnost svůj důvod. Ochota zapojovat se na dobrovolnických aktivitách je formována hodnotami, které dobrovolníci těmto aktivitám připisují, a také je v dobrovolnictví nacházejí (Frič, 2010).

1.4.1 Motivace dobrovolníků

Slovo motivace je latinského původu. Vzniklo od slova *motiv*, které se odvozuje z latinského slova *movere*, což se dá přeložit jako hýbat či pohybovat. Motiv tedy lze považovat za něco, co každého z nás uvede do pohybu (Adair, 2004).

Nakonečný (1997, s. 15) shrnuje motivaci jako „*postulovaný proces, určující zaměření (zacílení, trvání a intenzitu chování (jednání).*“

Motivace je proces, který vychází z motivačního stavu, v jehož obsahu se odráží nějaký deficit v existenci jedince. Jedinci něco chybí, a motivace směřuje k odstranění tohoto nedostatku. Něco potřebovat znamená mít něčeho nedostatek. Nedostatek se dá nazvat potřebou. Smyslem lidského chování je udržovat a popřípadě obnovovat bezporuchové fyzické a sociální fungování (Nakonečný, 1997).

Motivaci lze rozlišit na vnější a vnitřní. Vnitřní motivace znamená, že dobrovolnická práce je cílem již sama o sobě. Dobrovolníci se o činnost zajímají, baví je a mají z ní požitek. Vnější motivace znamená, že dobrovolníky vede k dobrovolnické práci něco z venku, např. sociální okolí (Deci, 1972; Degli, 2009 in Frič, 2010, s. 110).

Výchozím motivačním stavem jsou potřeby, kterými jsou označovány cílové objekty činnosti. Snad žádná z teorií, která se věnuje motivaci, není tak známá jako hierarchie potřeb podle A. Maslowa. Základ tvoří představa, že člověk není motivován podněty z vnější, mezi které patří např. odměna a trest, ale každý je motivován svým programem potřeb (Aidar, 2004).

Mikšík (2007, s. 221) popisuje pyramidu hierarchii potřeb dle A. Maslowa: „*Člověk je „potřebujícím organismem“ jenž zřídka kdy dosáhne stavu úplného a celkového uspokojení... Je-li jeden obecný typ potřeby uspokojen, vynoří se jiný, ovládající pozornost a žití člověka...uspokojí-li tento, opět jiný křičí po uspokojení.*“

V Maslowově teorii se uplatňuje princip, že pokud nejsou potřeby určitého stupně dostatečně uspokojeny, nenastane vzestupný krok. Neznamená to však, že potřeba pro další postup musí být zcela uspokojena (Drapela, 2011).

Na spodní části pyramidy hierarchie potřeb jsou základní fyziologické potřeby, které jsou přítomné v každém z nás. Na další příčce je potřeba bezpečí, kterou vyžaduje každý jedinec. Tato potřeba se projevuje zvláště silně v raném věku a v dětství. Po uspokojení nižších potřeb přichází na řadu vyšší. Začínají potřebou náležitosti a lásky, kdy jedinec touží po lásce, citovém vztahu a někam patřit. Mezi další potřebu patří

potřeba úcty, kterou kromě patologických případů mají všichni lidé. Tyto potřeby se dělí na potřeby týkající se vlastní zdatnosti a vědomí zvládnání životních nároků, a s uznáním ze strany druhých lidí. Na vrcholu pyramidy se nachází potřeba sebeaktualizace. Na tomto bodě se jedinec touží stát vším, čím se stát může. Je to neustále probíhající proces (Drapela, 2011).

Tošner a Sozanská (2006) uvádí tři základní vybrané typy motivací k vykonávání dobrovolnické činnosti. Typy motivací se navzájem prolínají.

a) Konvenční či normativní motivace

Tento typ motivace je v České republice nejčastější. Dobrovolníka motivují normy, které stanovuje nejbližší okolí nebo neformální pravidla společnosti. Činnost vykonává dle přesvědčení, že se jedná o správnou věc. Konvenční motivací se vyznačují především starší lidé.

b) Reciproční motivace

Jedinec v dobrovolnické práci hledá prvky, které jsou pro něj přínosné. Věnují se dobrovolnictví z toho důvodu, že pomohou ostatním, a zároveň získají i něco pro sebe. Přínosem pro ně může být sbírání zkušeností, navazování nových vztahů, být mezi lidmi nebo i udržení se v kondici. Motivace dominuje převážně u mladších lidí.

c) Nerozvinutá motivace

U nerozvinuté motivace je dobrovolník přesvědčen o důvěře k organizaci, u které by měl pracovat, o přesvědčení smysluplnosti dobrovolnictví, má pocit, že díky činnosti podporuje šíření dobré myšlenky. Touto motivací se vyznačují vysokoškolští studenti a starší generace.

Podle výzkumů se dobrovolnické činnosti věnují nejčastěji ženy. Dobrovolníci mohou mít k činnosti kladné motivy – například potřebu pomáhat lidem. Objevují se i záporné motivy, mezi které patří zvědavost, skutkaření, smýšlení o vlastní nenahraditelnosti, touha potkat někoho, kdo je na tom hůř než on, panovačnost, touha po přátelství (Gulová, 2011).

Výzkumem, který se týká motivace českých dobrovolníků, se zabývali Frič a Pospíšilová v roce 2010. Kvantitativní výzkum byl realizován na 3811 respondentech starších 14 let. Respondenti hodnotili výroky na čtyřstupňové škále. Nejdůležitějším motivem pro výkon dobrovolnické činnosti je možnost dělat věc, která je pro ně důležitá. Na druhém místě se umístil výrok, že činnost dobrovolníky jednoduše baví. Mezi další motivy, které dobrovolníci považují za důležité, patří také: důležitost pomoci druhým lidem, možnost uplatnit své schopnosti, získání navázání nových kontaktů, věnování zajímavé činnosti ve volném čase. Mezi nejnižší motivy u respondentů patří náboženské přesvědčení (Frič, Pospíšilová, 2010).

Německý výzkum z roku 2011 uvádí, že motivy dobrovolníků se od sebe různí. Obzvláště se od sebe liší motivy starší a mladších věkových skupin. Pro většinu dotazovaných představuje dobrovolnická činnost smysluplné využití volného času a možnost odpočinku. Pro 61% respondentů je hlavní splnit svůj závazek vůči společnosti. Pro 60 % dotazovaných je důležité přijít do kontaktu s ostatními lidmi, což preferuje převážně mladší skupina lidí, která by tak jako tak trávila volný čas se svými kamarády. Mladí dobrovolníci chtějí se svými vrstevníky něco zažít, utvářet životní prostředí a zároveň získat potřebnou kvalifikaci. Věkově starší dobrovolníci, chtějí naopak získané znalosti a dovednosti předávat ostatním (Breidenbach, Buchmann, Jähnert, 2011).

Těm, kteří působí ve zdravotně sociální oblasti, přináší pocit smysluplnosti a užitečnosti. Získají nový úhel pohledu na životní hodnoty a začnou si více vážit svého zdraví. Zkušenosti získané v psychicky náročném prostředí jsou velkým přínosem v rámci přípravy na budoucí profesi. Dobrovolnictví studentům nabízí velký přehled výběru praxe a možnost nového sebepoznání. Mnoho dobrovolníků si ani neuvědomuje, co získává. Až v pozdějším věku si mohou uvědomit, že trávili volný čas smysluplně, získali nové kontakty a přátelství, cestovali a zároveň poznávali životy druhých lidí (Baláž, 2011).

1.5 Neziskové organizace a dobrovolníci

Dobrovolník může najít uplatnění v neziskových organizacích. Neziskové organizace jsou organizace, které nebyly založeny za účelem podnikání. Jejich činností je zájem ať státní, společnosti nebo konkrétní skupiny lidí. Jsou zakládány za účelem provozování činnosti ve prospěch toho, kdo měl zájem na zřízení. Výše příjmu zde není hlavním posláním. Tím jsou zde výsledky poslání organizace (Merlíčková Růžičková, 2013).

Neziskový sektor je důležitou součástí společnosti. Neziskové organizace, případně nevládní neziskové organizace, jsou organizace, které jsou neřízené státem. Jsou určeny k obecně prospěšné nebo neziskové činnosti. Činnost neziskové organizace přispívá k veřejné spokojenosti společnosti. Konkrétně se jedná např. o občanská sdružení, která jsou od roku 2014 nahrazená spolky, nadace, nadační fondy, církve či náboženské společnosti, obecně prospěšné společnosti, veřejnoprávní sdružení, zájmová sdružení atd. (dzs.cz., 2015).

Jedním ze zařízení, v němž se mohou dobrovolníci inspirovat, je Národní dobrovolnické centrum Hestia. Hestia učí neziskové organizace, jak pracovat s dobrovolníky. Centrum dobrovolníky připravuje, vzdělává a zároveň podporuje ve snaze nezištně pomáhat (hest.cz., 2015a).

Na národní centrum navazují dobrovolnická centra v dalších regionech, která jsou neziskovými organizacemi, působícími samostatně, jako součást jiných organizací nebo působící při škole, příkladem může být Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (Tošner, Sozanská, 2006).

Jelikož jsou dobrovolníci součástí neziskové organizace, je dobré vědět, jak organizace může dobrovolníka získat. V posledních letech nabízí spoustu možností pro získávání dobrovolníků internet prostřednictvím sociálních sítí, které jsou zaměřeny na mladší věkovou skupinu. Nejznámější sociální sítí v dnešní době je Facebook, původně založený pro komunikaci mezi studenty. Základem je vytvořit si vlastní profil. Díky vlastnímu profilu si každý může založit skupinu, kam může dávat jednotlivé informace o dění v organizaci a o pořádání akcí. Pokud organizace hledá dobrovolníka, může zde

jednoduše vyvěsit „inzerát“ a popsat, o co se jedná. Sdělení se dostane všem lidem ve skupině, ti ho mohou dále sdílet. Příspěvek se tak šíří mezi jejich přátelé (Fadljevičová, 2010).

Dalšími možnostmi, jak dobrovolníky získat jsou: různé letáky, plakáty, inzeráty v místním tisku, rozhlas, náborové akce na středních a vysokých školách, osobní kontakt (Matoušek a kol., 2013).

Činnost dobrovolníků je závislá na kreativní tvořivosti dobrovolníků i zástupců organizace a na jejich potřebách a možnostech. Proto by prvním krokem měl být seznam činností, které může dobrovolník vykonávat. Sestavením seznamu by se měli zabývat zaměstnanci i klienti, jelikož nejlépe vědí, co by jim zpříjemnilo a usnadnilo činnost. Vytváření nabídky pro dobrovolníky je trvalým procesem. Někteří dobrovolníci hledají jen místo realizace a mají jasnou představu o své budoucí činnosti. Často však mají představu nejasnou. Pro tyto dobrovolníky, a pro dobrovolníky, kteří se nechtějí zapojovat do dobrovolnictví pravidelně, je možnost zapsat se v evidenci centra a zapojit se do nabídky jednorázových akcí. Později může vzniknout i hlubší spolupráce (Matoušek a kol., 2013).

Dobrovolník velmi dobře reaguje na chod organizace. Kde panuje pocit zbytečnosti, je špatná komunikace mezi personálem, vedením a adresátem služeb, dobrovolník dlouho nevydrží. Naopak v dobře fungující organizaci se dobrovolníci zapojí s novými nápady a přinesou dobrou náladu. Dobrovolníky v organizaci podporuje pocit ocenění a uznání jak na veřejnosti, tak v soukromí. Mají pocit sounáležitosti, možnost podílet se na řešení problémů, naději na postup ve své činnosti, uvědomují si, že v důsledku činnosti se děje něco podstatného, a také je samozřejmě podporuje uspokojení jejich potřeb (Müllerová a kol., 2011).

Klíčovou postavou v dobrovolnictví je koordinátor dobrovolníků. Koordinátor se dobrovolníkem zabývá již v rámci propagace činnosti, náboru, dobrovolnického výcviku, zpracování metodiky, vyhledávání vhodných činností pro dobrovolníka až po zařazení do organizace. Koordinátor pak dále vede dobrovolníky, hodnotí jejich činnost, řeší jejich problémy a hledá příležitosti k poděkování dobrovolníkům. Je prostředníkem

mezi zaměstnavatelem a dobrovolníkem. Koordinátor může být jedním ze zaměstnanců, nebo to může být i dobrovolník, který má oporu v garantovi dobrovolnického programu. Koordinátorem v menší organizaci může být sám vedoucí organizace, nebo jiný zaměstnanec, který funkci koordinátora vykonává vedle své hlavní profese. Koordinátorům se doporučuje absolvovat trénink v dobrovolnickém managementu, nebo stáž v dobrovolnickém centru či v organizaci s dobře fungujícím dobrovolnickým programem (Müllerová a kol., 2011).

1.5.1 Dobrovolnická centra

V roce 1999 vzniklo v České republice první pracoviště, HESTIA – Národní dobrovolnické centrum, které bylo specializované pro práci v oblasti dobrovolnictví. Bylo založeno v rámci Programu rozvoje dobrovolnictví. Kromě vzniku dalších dobrovolnických regionálních center bylo základním posláním propagace dobrovolnictví. Regionální dobrovolnická centra sbírala ze začátku zkušenosti při realizaci Programu Pět P, a později každé rozšířilo nabídku o další programy. Jednotlivá regionální dobrovolnická centra mají specifický charakter, který je dán místem a náplní činnosti. V řadě měst jsou dobrovolnické programy součástí jiných organizací (Matoušek a kol., 2013).

Národní dobrovolnické centrum je jedním ze zařízení, v němž se mohou dobrovolníci inspirovat. Hestia učí neziskové organizace, jak pracovat s dobrovolníky. Centrum dobrovolníky připravuje, vzdělává a zároveň podporuje ve snaze nezištně pomáhat (hest.cz, 2015a).

Na národní centrum navazují ostatní dobrovolnická centra, která působí v dalších regionech buď samostatně, jako součást jiných organizací, nebo při škole, příkladem může být Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, kde dříve takové centrum fungovalo (Tošner, Sozanská, 2006).

Dobrovolnických center je v České republice více než dvacet. Realizují dobrovolnické programy, které jsou zaměřeny na děti a mládež, seniory a postižené a podobně. Nabízí vzdělávací aktivity, pořádají různé konference a semináře. Snaží se

lidem podávat podněty k dobrovolnictví, dostat ho do povědomí lidí a zároveň je k činnosti motivovat (Müllerová a kol., 2011).

Různorodost v pojetí dobrovolnických center je velká. Záleží, zda vzniklo samostatně, nebo jako součást programu, který již existuje, zda potřebuje pro vlastní zařízení získávat dobrovolníky, a z jakých zdrojů získává finance. Je dobré tuto rozmanitost dobrovolnických center zachovat, protože se navzájem ovlivňují a doplňují (Čančalík, 2008).

ADRA

Jednou z organizací, která má své dobrovolnické centrum, je ADRA. Je to mezinárodní humanitární organizace poskytující pomoc lidem v nouzi již ve více než 125 zemích světa. V České republice působí již od roku 1992 a koordinuje 11 dobrovolnických center. Jedno z center se nachází i v Českých Budějovicích (adra.cz, 2014a).

ADRA je jednou z organizací, která má na starost dobrovolnická centra manažerského typu. O své dobrovolníky se starají dlouhodobě a všestranně. Dobrovolnické centrum zajišťuje nábor a výcvik dobrovolníků, pomáhá s výběrem vhodné organizace, zajišťuje dobrovolníkům supervizi a smluvní ošetření a pojištěním každého dobrovolníka (Čančalík, 2008).

Dobrovolnická centra se snaží poskytnout lidem způsob smysluplného trávení volného času, a pomoci osobám, které pomoc potřebují (ADRA, 2014b). Dobrovolnické programy se liší náplní, zaměřením a cílovou skupinou. ADRA nabízí práci se seniory, s lidmi s postižením, program Pět P, individuální dobrovolnictví, dobrovolnickou činnost v Bangladéši, program 3G nebo jen možnost finanční podpory (adra.cz, 2014c).

Člověk v tísní

Mezi další organizace, které spolupracují s dobrovolníky, patří Člověk v tísní. Činnost této organizace je postavena na základně osobní iniciativy a samotné aktivity zaměstnanců a dobrovolníků, a to nejen v České republice. Organizace poskytuje humanitární pomoc, snaží se o podporu lidských práv, podporuje sociální vzestup rodin

chudých a ohrožených, a to pomocí poradenství a vzdělávacích služeb. Mezi poslední oblasti Člověka v tísní patří vzdělání a osvěta (clovekvtsni.cz, 2013).

Charita Česká republika

Jedná se o nestátní neziskovou organizaci nabízející širokou síť služeb nejen ve zdravotnictví, ale i v sociální sféře. Svou pomoc nabízí lidem v zahraničí i u nás (charita.cz, 2015a).

Jednou z možností, jak se zapojit do dobrovolnické činnosti je právě v rámci Charity ČR. Právě dobrovolnictví je důležitá součást českých Charit. Dobrovolníci nabízejí svou pomoc ať už při sbírkách, nebo při dlouhodobých projektech, někteří z nich se zapojují až do důchodového věku (charita.cz, 2015a).

Dobrovolníci mohou pomáhat v domovech pro seniory, nemocnicích i hospicích. S klienty tráví volný čas hraním společenských her, společnou procházkou nebo rozhovorem. Velmi žádané je trávit čas s dětmi a mládeží. Sem spadá například doučování dětí, pomoc na výletech nebo táborech. Kdo si mezi cílovou skupinou nevybere, a má zájem pomoci, může se podílet na propagaci neziskové organizace, pomáhat při zajišťování akcí. Kromě center v Brně, Praze, Olomouci a dalších, je jedno z center i v Českých Budějovicích (charita.cz, 2015b).

Dobrovolnické centrum při Diecézní charitě České Budějovice

Dobrovolníci jsou zde na svou činnost připravováni. Délka přípravy se liší podle náročnosti zvolené činnosti. Mezi obvyklé náležitosti většiny dobrovolnických center, nejen těch spadajících pod Diecézní charitu, patří:

- Vstupní pohovor, kde se zjistí motivace k dobrovolnictví, praxe, škola, zájemce o dobrovolnictví je seznámen s nabídkou.
- Zájemce vyplní dotazník, který může odeslat přes internet, nebo ho vyplní na prvním pohovoru. Dotazník je povinný pouze pro dobrovolníky, kteří mají zájem věnovat se dobrovolnictví dlouhodobě.
- Výpis z Rejstříku trestů.

- Návštěva budoucího působiště dobrovolníka, kde se dobrovolníci seznámí s prostředím.
- Rozhodnutí se pro konkrétní typ dobrovolnictví.
- Školení dobrovolníka – dobrovolník dostane informace o konkrétní činnosti, kterou bude vykonávat.
- Smlouva s dobrovolníkem – stanovení doby, po kterou se bude dobrovolník činnosti věnovat, jak často ji bude vykonávat.
- Pojištění dobrovolníků. (dobrovolnicib.cz, 2015a)

V dobrovolnickém centru se o dobrovolníky starají v průběhu činnosti. Péče začíná již při první schůzce dobrovolníka s klientem, na níž je dobrovolník seznámen s klientem v zařízení. Koordinátor pomůže domluvit dny a náplně schůzek. Poskytuje metodické vedení, průběžné vedení dobrovolníků a průběžné řešení potíží a potřeb, se kterými se dobrovolníci mohou na koordinátora vždy v případě obtíží obrátit. Samozřejmostí je supervize, jež je pro dobrovolníky, kteří vykonávají dlouhodobou činnost, povinná (dobrovolnicib.cz, 2015b).

1.6 Příklady dobrovolnických aktivit pro studenty vysokých škol

Program Pět P

Program Pět P patří mezi sociální služby, je pověřen k sociálně právní ochraně dětí. Je to program, který má preventivní charakter. Klientem je dítě ve věku od 6 do 15 let. Dítě, které je v programu, naváže kamarádský vztah s přiděleným dospělým dobrovolníkem. Zdravý vývoj dětí je ohrožen nepříznivými vlivy, panuje předpoklad, že právě plnohodnotný vztah s dobrovolníkem by mu mohl prospět (hest.cz, 2015b).

Od roku 2001 spadá pod zastřešující organizaci Asociaci Pět P v ČR, která je členem organizace Big Brothers, Big Sisters International a v současné době vede program ve více než 20 pobočkách (Matoušek a kol., 2013).

Program Pět P je jedním z největších mentoringových programů pro děti a mládež. Mentorský vztah je vztah dvou osob, z nichž jedna je dítě nebo mladý člověk a druhá je

dospělá osoba, která dospívajícímu asistuje při dosahování cílů. Vztah vzniká přirozeně, avšak v rámci tohoto programu je zprostředkován třetí stranou (petp.cz, 2009).

Mentorem je dobrovolník, který je profesionály programu veden tak, aby vztah s klientem dosáhl požadovaného přínosu. Dobrovolníci by měli být správně směřováni (Brumovská, Seidlová Málková, 2010).

Program Kompas

Sociálně-preventivní dobrovolnický program pro menší skupinky dětí (šest dětí) ve věku 6 – 15 let a tři dospělé kamarády – dobrovolníky. Děti mají možnost smysluplně trávit volný čas, navázat přátelství ve skupině, překonat obtížnou životní situaci. Dobrovolníci zde mají možnost získat praxi ve vedení skupiny, rozvíjet se. V KOMPASU se skupinka dětí s dobrovolníky setkává po dobu 5 měsíců jednou týdně na 2 – 3 hodiny. Kromě toho se organizují i společné jednodenní akce (hest.cz, 2015c).

Program Dobrovolnictví pro lidi s postižením

Je program dobrovolnického centra ADRA v Českých Budějovicích. Dlouhodobá dobrovolnická služba, která je realizovaná u osob s postižením. Dobrovolníci tráví volný čas s klienty. Mohou je doprovázet do společnosti, chodit do kina, obchodů, hrát s nimi společenské hry. S klienty pracují buď jednotlivě, nebo ve skupině. Mezi smluvní zařízení dobrovolnického centra patří: Centrum sociálních služeb Empatie, Domov Libnič, Centrum BAZALKA, o.p.s., Centrum sociálních služeb Jindřichův Hradec (adra.cz, 2014d).

Individuální dobrovolnictví

V rámci tohoto programu dobrovolníci dochází ke klientům domů. Je zde snaha podpořit klienta a jeho rodinu, u seniorů oddálit nástup do sociálního zařízení a u lidí s postižením snaha o jejich začlenění do společnosti. Klienti zařazení v programu jsou starší 18 let (adra.cz, 2014e).

Mezi další programy DC ADRA České Budějovice patří Dobrovolnictví pro seniory, Pět P, 3G, KIP tým, Panel NNO, Akční dobrovolnictví, Bangladéš a Mince

denně, v němž se jedná o finanční podporu. Jednotlivé programy se od sebe liší náplní dobrovolnické práce, zaměřením a cílovou skupinou klientů (adra.cz, 2014c).

Dobrovolníci v nemocnicích

Návštěvy dobrovolníků u pacientů v nemocnicích přispívají ke zlepšení psychosociálního stavu nemocného. Nemocný člověk má možnost alespoň na chvíli zapomenout na bolest. Mezi nabízené činnosti patří rozhovory, naslouchání, společenské hry, krátká procházka a další činnosti (dobrovolnicb.cz, 2015c).

Mosty naděje

Mosty naděje – program na podporu lidí se zdravotním nebo duševním onemocněním. Mezi typické činnosti programu patří asistence na cvičném pracovišti, při muzikoterapii a arteterapii, skupinové aktivity s klienty, pomoc v zázemí projektu. V Českých Budějovicích jsou do programu zapojeny organizace Domino a Centrum sociálních služeb Empatie (dobrovolnicb.cz, 2015d).

Paleta života

Smyslem programu je podpora a pomoc seniorům a nemocným lidem. Za seniory se dochází domů nebo do domova pro seniory. Mezi činnost v programu se objevují paměťová cvičení se seniory, procházky, povídání, předčítání, doprovod na kulturní akce (dobrovolnicb.cz, 2015e).

Mezi další programy můžeme zmínit program Šance všem, který je určen lidem žijícím na okraji společnosti, nebo program Vězeňská korespondence, v němž se jedná o dopisování s vězni nebo dobrovolnické programy zaměřené na technické, manuální a administrativní činnosti (dobrovolnicb.cz, 2015f).

Program Mládež v akci

Program Mládež v akci (stejně jako programy následující) je programem mezinárodním. Byl jedním z programů, které probíhaly v letech 2007 až 2013. Jednalo se o program Evropské unie zaměřený na volnočasové aktivity mladých lidí. Program byl určen lidem od 13 do 30 let. Hlavní cílovou skupinou byli mladí lidé ve věku 15 až

28 let, bez ohledu na úroveň jejich vzdělání a jejich původ (mladezvakci.cz, 2007-2015a).

Erasmus+

Nový program Evropské unie Erasmus+ je platný od roku 2014 na nastávající sedmileté období. Prostřednictvím tohoto programu mají možnost mladí lidé, studenti a dospělí získat zkušenosti a dovednosti ve formě studia, různých školení a dobrovolnické činnosti v zahraničí. Erasmus+ je určen studentů, kteří mohou studium či odbornou přípravu absolvovat v zahraničí, žákům odborných škol a učňům, nabízí získat stipendium, profesní přípravu či rovnou zůstat pracovně v zahraničí. Program nabízí i místa pedagogickým pracovníkům, učitelům základních i vysokých škol a pracovníkům s mládeží získat stipendium na vyučování či přípravu v zahraničí. Kromě dalších nabídek mají mladí lidé možnost pracovat jako dobrovolníci v zahraničí (mladezvakci.cz, 2007-2015c).

AISEC

Kromě ERASMUS+ mají studenti možnost zapojit se jako dobrovolníci v zahraničí i přes organizaci AISEC, která patří mezi největší studentské neziskové organizace. Organizace sdružuje přes 100 000 studentů ze 124 zemí světa (aisec.cz, 2015a).

Během roku zařídí několik tisíc profesních a dobrovolnických stáží pro studenty a absolventy vysokých škol (aisec.cz, 2015a).

Od roku 2012 patří pobočka v Českých Budějovicích mezi deset poboček AIESEC Česká republika. Zázemí poskytuje Ekonomická fakulta JU. Pobočka má velký potenciál a panuje zde velmi přátelská atmosféra (aisec.cz, 2015b).

Evropská dobrovolná služba

Evropská dobrovolná služba je jedním z dalších z projektů, který umožňuje mladým lidem se individuálně nebo skupinově zapojit do dobrovolnických projektů konaných v zemích EU a v partnerských zemích. Programy jsou nabízeny v délce 2 až 12 měsíců a jsou zaměřeny na kulturu, děti a mládež, sport, sociální péči, umění a další (mladezvakci.cz, 2007-2015b).

Mezi organizace, které vysílají dobrovolníky do zahraničí, patří např. YMCA. Díky YMCA, která se Evropské dobrovolné služby účastní již třináct let, mělo možnost vycestovat více než 100 dobrovolníků (ymca.cz, 2015).

Workcamp

Workcamp je nejčastějším typem krátkodobé dobrovolnické aktivity, která umožňuje trávit čas v mezinárodní skupině. Mladí lidé se setkávají po dobu dvou až tří týdnů a společně tráví volný čas při práci na dobročinném projektu. Práce jim zabere jen část dne, pět až šest hodin denně. Jeden nebo dva dny v týdnu mají své volno a svůj volný čas mohou trávit, jak uznají za vhodné. „Workcamp“ znamená způsob, jak odpovědět na některé místní potřeby (např. oprava památek, výsadba stromů). Zároveň dopomáhá k určité změně a místním lidem nabízí možnost poznat se se skupinou jedinců různých národností. Tohoto mezinárodního programu se může zúčastnit kdokoli, stačí mít zájem poznat něco nového. Spodní věková hranice je 18 let a podmínkou je alespoň minimální znalost anglického jazyka. Zorganizovat takovou akci může kdokoli – obec, nezisková organizace, občan (Boček, Lochman, 2012).

1.7 Dobrovolnictví studentů vysokých škol

V České republice působí další dobrovolnické organizace, jejichž činností je i vytváření dobrovolnických programů. Studenti, kteří mají o dobrovolnickou činnost zájem, si mohou vybrat z celé řady možností, které jim neziskový prostor nabízí. Od práce v útulcích a ekologických kroužcích až po práci s dětmi nebo starými lidmi. Nabídka je omezena věkem, protože některé programy a instituce jako například Program Pět P, dobrovolnictví v nemocnici a v zařízení sociální péče, vyžadují u dobrovolníků zletilost (Tošner, Sozanská, 2006).

Nejen v Praze, ale i v dalších městech jsou kromě zaměstnaných lidí dobrovolníky především studenti. Většinu z nich tvoří ženy. Dobrovolníky jsou z větší části mladí lidé, avšak přibývá i seniorů (Tošner, Sozanská, 2006).

K rozhodnutí dospívajících lidí začít s dobrovolnickou činností značnou měrou přispívá i okolí. Podle některých výzkumů se dospívající mladí lidé stávají

dobrovolníky také díky vysokému sociálnímu tlaku vrstevnických skupin, ať už rekreačního nebo pracovního charakteru. Převážně intenzivní kontakt s prosociálně orientovanou referenční skupinou u dospívajících pomáhá k vytváření jejich osobní identity a předpovídá jejich zapojení do dobrovolnické činnosti. Zapojení do dobrovolnických aktivit v mladém věku, dospívání, vede k tomu, že tito lidé pokračují ve své aktivitě i v době rané dospělosti a později ve středním věku. Nedá se však zatím přesněji určit, zda se jedná o osvojený zvyk, či projev jednotlivců se specifickými osobnostními dispozicemi (Mlčák, Zášková, 2013).

V České republice je mnoho škol, které spolupracují s dobrovolnickými centry a snaží se své studenty v oblasti dobrovolnictví podporovat. Tyto činnosti řídí „nadšenci“ z řad učitelů a ředitelů (Brož a kol., 2012).

Myšlenka zavést dobrovolnictví a dobrovolnické programy se objevila na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity již v roce 1918. Na Ústavu sociální práce, který fungoval při ZSF JU byla cíleně připravována půda pro vznik dobrovolnického centra (Břízová, Pechková, 2013).

Ústav zdravotně sociální práce je jedním z pracovišť ZSF JU. Realizuje řadu aktivit prostřednictvím svých center. Mezi činnosti patří odborná praxe studentů, publikační činnost, poradenství, osvětová a vzdělávací činnost, pořádání různých akcí. Do činnosti jednotlivých center se zapojují studenti ZSF JU v rámci odborné praxe nebo se mohou zapojit jako dobrovolníci a získat tak praktické zkušenosti v oboru (zsf.jcu.cz, 2013a).

1.8 Dobrovolnictví studentů Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích má svá klinická pracoviště. Studenti mají možnost zapojit se jako dobrovolníci jak do pracovišť celé univerzity, tak do klinických pracovišť jednotlivých kateder ZSF. Studenti Speciální pedagogiky mají na výběr i z klinických pracovišť katedry psychologie a speciální pedagogiky, mají možnost vykonávat, kromě odborné praxe, i dobrovolnickou činnost (zsf.jcu.cz, 2013b). Jednotlivá pracoviště oboru jsou uvedena v Příloze 1., kde uvádím příklad klinických

pracovišť katedry psychologie a speciální pedagogiky Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity.

Ve výzkumu, který byl proveden v roce 2014 na Zdravotně sociální fakultě v ČB, na níž v té době studovalo 478 studentů, z toho 334 studentů denní formy, vychází, že do dobrovolnické činnosti se zapojilo 52 % studentů denní formy studia. Dotazovaní dobrovolníci se nejvíce věnují dobrovolnictví v oblasti sociální a zdravotní, následuje sportovní a vzdělávací oblast (Marková, 2014). Jedním z oborů, který je zaměřen na práci s lidmi, je obor Sociální pedagogika na Fakultě humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Ze 175 dotazovaných se 24 % studentů věnuje, nebo se věnovalo, dobrovolnické činnosti. Informace o dobrovolnictví studenti získali nejčastěji prostřednictvím školy a internetu. Stejně jako u studentů ze ZSF mají tito studenti zájem o oblast sociální a zdravotnickou, o něco méně pak o oblast sportu (Zajíčková, 2014).

Jedním z oborů, který lze na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích studovat, je Speciální pedagogika – vychovatelství. Speciální pedagogika je vědní obor zabývající se zákonitostmi vzdělávání a výchovy, rozvojem jedinců, kteří jsou oproti majoritní populaci znevýhodněni, jak po stránce psychické, fyzické, tak sociální. Cílem je dosažení maximální možné socializace jedince s ohledem na jeho charakter a závažnost jeho postižení. Jako jeden z cílů můžeme označit i změnu myšlení a postojů jedinců většinové společnosti vůči lidem se znevýhodněním (Fischer, Škoda, 2008).

Studium programu Speciální pedagogika, oboru Speciální pedagogika – vychovatelství je na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích jak v prezenční, tak nově i v kombinované formě. Po absolvování studia získá student uplatnění v oblasti pomáhajících profesí – jak v sektoru školství, tak v oblasti sociálních služeb. Dále se mohou absolventi uplatnit ve státní správě, v neziskových organizacích zaměřených na humanitární či charitativní pomoc, na organizaci dobrovolnictví apod. Důraz je kladen na rozvoj osobnosti studentů. Teoretická výuka je doplněna i výukou praktickou, která je zajištěna na klinických pracovištích. Studium je akreditováno v souladu se standardy pro Speciální pedagogiku

– vychovatelství (zsf.jcu.cz, 2013c). Podrobnější charakteristika studijního oboru je uvedena v příloze č. 2.

Pro úspěšné uplatnění v pracovním procesu speciálního pedagoga je důležitá také jeho osobnost. Je potřeba umět reflektovat své potřeby a možné situace, činnosti, které jedinci vyhovují, jeho možné posuny, limity. Mezi základní složky úspěšné práce ve škole patří spolupráce, týmový duch, schopnost vcítit se a umění naslouchat. Právě tuto stránku má budoucí pracovník formovat prostřednictvím dobrovolnické činnosti. Práce se též neobejde bez spolupráce, dojednávání společných cílů a jejich vyhodnocování. K profesi patří i jistá tvořivost a schopnost hledat a nacházet nové cesty. Mezi další vhodné vlastnosti patří pružnost. Na rozdíl od klasického pedagoga se speciální pedagog zamýšlí nad tím, co se v nitru dítěte odehrává, když se učí, a snaží se přijít na to, co je mu v učení překážkou, jak problém řešit. Další věc, kterou by měl pracovník mít na paměti, je schopnost udržet si profesní hranice, protože ty nebývají vždy pevně stanoveny (Kucharská a kol., 2013).

Získané dovednosti a praktické zkušenosti z vykonávané dobrovolnické činnosti má právě možnost využít i v pracovním procesu, kdy na místo specializovaného pedagogického pracovníka nastoupí čerstvý absolvent vysoké školy, ukazuje se jako výhodné. Obzvláště má-li být na novém pracovišti sám, bez staršího zkušenějšího kolegy. Jeho postavení je specifické, v zaměstnání si může připadat se svou rolí osamocen, neboť se nemá od koho učit. Profese vyžaduje komunikační dovednosti, umění hledat vhodná řešení a dělat kompromisy. Je potřeba mít určitý nadhled, umět hledat řešení a spolupracovat. Naučit se spolupracovat a navázat kontakt se zkušenějšími kolegy může být pro mladého začátečníka z počátku náročné. Zvláště, když nové zaměstnání vytváří tlak na rychlé změny (Kucharská a kol., 2013).

Kromě klinických zařízení katedry se mohou studenti zapojit jako dobrovolníci do akcí, které podporuje fakulta. Níže jsou některé z akcí uvedeny.

Štěstí s překážkou

Mezi akce, do nichž se studenti Speciální pedagogiky - Vychovatelství mohli zapojit jako dobrovolníci, patřil i první ročník kulturně-osvětové akce Štěstí

s překážkou, kterou podporovala Zdravotně sociální fakulta JU. Akce se konala 28. 9. 2014. Cílem bylo pomoci rodinám a jejich dětem s postižením, aby se mohly zapojit do běžné společnosti s pocitem, že také mohou být šťastní a není třeba je litovat. Účastníci se zaregistrovali, poté absolvovali běh přes překážky, které zobrazovali reálné bariéry, jež rodiče prožívají. Studentky pomáhaly u překážek, registrovaly účastníky a staraly se o servis pro účinkující (zsf.jcu.cz, 2013d).

Sbírka pro Světlušku

Ve dnech 15. 10. – 16. 10. 2014 se studentky oboru Speciální pedagogika – vychovatelství zapojily do celonárodní charitativní sbírky pro Světlušku. Sběrka se konala v září ve více než 300 městech. Výzva přišla od Nadačního fondu Českého Rozhlasu i na ZSF JU, jelikož však akademický rok začíná až od října, dohodla se katedra psychologie a speciální pedagogiky na jiném termínu. Studentky, které se do akce zapojily, se zmínily, že takovéto podobné akce se zúčastnily i v dřívějších dobách. Studenti kromě drobného příspěvku dostali i teplý čaj na zahřátí (zsf.jcu.cz, 2013e).

Noc venku

Noc venku – další z akcí, při níž byla partnerem ZSF JU. Akce se uskutečnila 20. listopadu na Piaristickém náměstí. Měla podpořit osoby bez přístřeší a organizace, které se jim věnují. Účelem bylo seznámit s problematikou bezdomovectví, na vlastní kůži si vyzkoušet, jaké to je spát venku, a zároveň získat prostředky pro podporu lidí bez domova. O zapojení se do akce jako dobrovolník mělo zájem hodně studentů (zsf.jcu.cz, 2015f).

Modrý běh

Již třetí ročník Modrého běhu, pořádaný spolkem Autisté jihu, má podporu Jihočeské univerzity. Běh se odehrává v parku Stromovka. Vždy je připraven doprovodný program, atrakce pro děti. Výtěžek z akce bude použit na rozvoj komunitního centra spolku Autisté jihu. I do této akce se mají možnost dobrovolníci zapojit (JCU.cz, 2015).

2 Cíle práce

1. Zjistit jakým aktivitám, v jaké formě a v jakém počtu se studenti oboru Speciální pedagogika – vychovatelství věnují dobrovolnickým aktivitám.
2. Popsat důvody, které studenty vedly k tomu, že se věnují dobrovolnictví.

3 Metodika

3.1 Použitá metodika

Pro zpracování výzkumu k praktické části byl zvolen kvantitativní výzkum, konkrétně metodou dotazování, technikou dotazníku. Výhodou techniky dotazníku je rychlé a ekonomické shromažďování dat od velkého počtu respondentů (Chrátka, 2007).

Dotazník by měl také v úvodu popsat jasné pokyny k jeho vyplnění, kromě toho by měl také obsahovat vysvětlení smyslu jeho vyplňování, to také ovlivní ochotu respondentů ke spolupráci. Mezi nejvýhodnější způsob jak dostat dotazník respondentům, je osobní předání. Respondenti rozdaný dotazník vyplní a následně jsou dotazníky vybrány zpět (Chrátka, 2007).

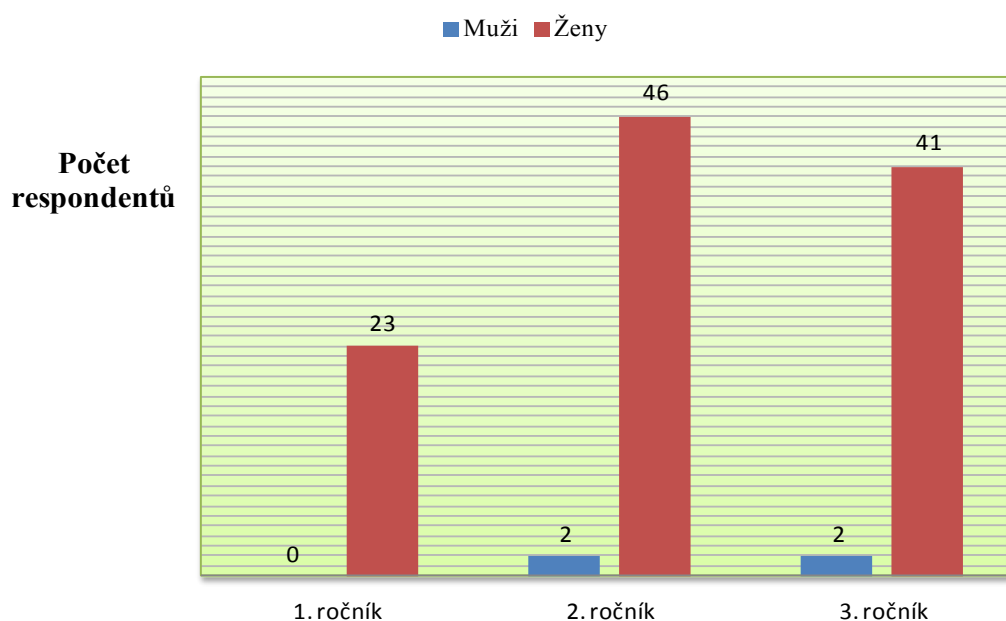
Předkládaný dotazník (Příloha č. 3) obsahoval 19 otázek. Chrátka uvádí, že dotazník obvykle začíná jednoduchými a konkrétními otázkami (Chrátka, 2007). Dotazník začíná částí, která je společná pro všechny studenty, pro které je dotazník určen. Dále tam je část, která se věnuje respondentům, kteří dobrovolnickou činnost vykonávají nebo s ní již mají zkušenost. Další část se věnuje respondentům, kteří dobrovolnickou činnost ještě z nějakého důvodu nevykonávali.

Dotazník je tvořen uzavřenými otázkami, kde respondenti mají na výběr z nabízených variant. Objevují se i otevřené otázky. Byl zde i prostor pro případné připomínky a uvedení dalších možností, které se v uvedených možných odpovědích nenacházely. Dotazník byl anonymní a byl předkládán studentům denního studia oboru Speciální pedagogika – vychovatelství.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumným souborem byli studenti denního studia oboru Speciální pedagogika – vychovatelství. Respondenti jsou jak mužského, tak ženského pohlaví, které převažuje. Dotazník byl rozdáván v tištěné formě. Dotazníků bylo celkem rozdáno 122, návratnost byla 114 dotazníků.

Graf č. 1 Identifikační údaje respondentů



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

Dotazník vyplnilo celkem 114 respondentů z oboru Speciální pedagogika – vychovatelství na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

Z toho bylo 110 žen a 4 muži. Nejvíce respondentů je z 2. ročníku, kde dotazník vyplnilo 48 respondentů. O něco méně je získaných dotazníků od studentů z 3. ročníku. Respondentů z prvního ročníku jsem získala 23.

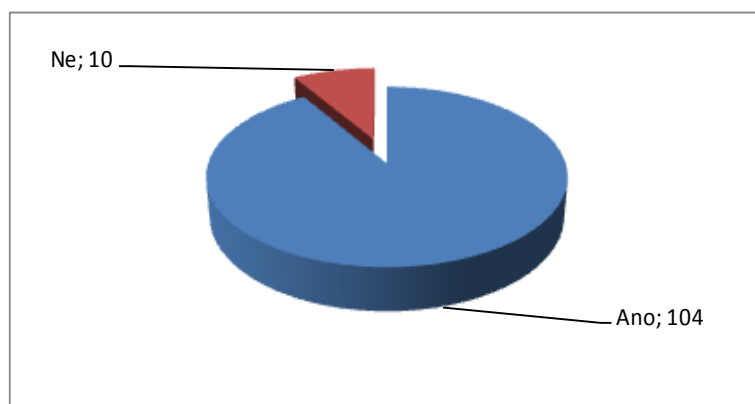
4 Zpracování výsledků

Dotazníky jsem následně rozdělila do 2 skupin, dle toho, zda měli respondenti zkušenosti s dobrovolnictvím, či nikdy nedobrovolnickou činnost nevykonávali. Nyní přecházím k samotnému vyhodnocení dat a jejich následné interpretaci. Otázky jsem vyhodnotila, a následně znázornila do grafů, které pomohou se ve výsledcích lépe orientovat. U některých otázek byla možnost zvolit více odpovědí, proto se výsledky těchto dat budou interpretovat v odpovědích.

4.1 Výsledky společné pro obě skupiny respondentů

Pozitivním zjištěním je, že všech 114 respondentů již o pomáhání druhým lidem formou dobrovolnictví slyšelo. Vzhledem k oboru studia jsem tento výsledek očekávala a jen jsem si ho ověřovala.

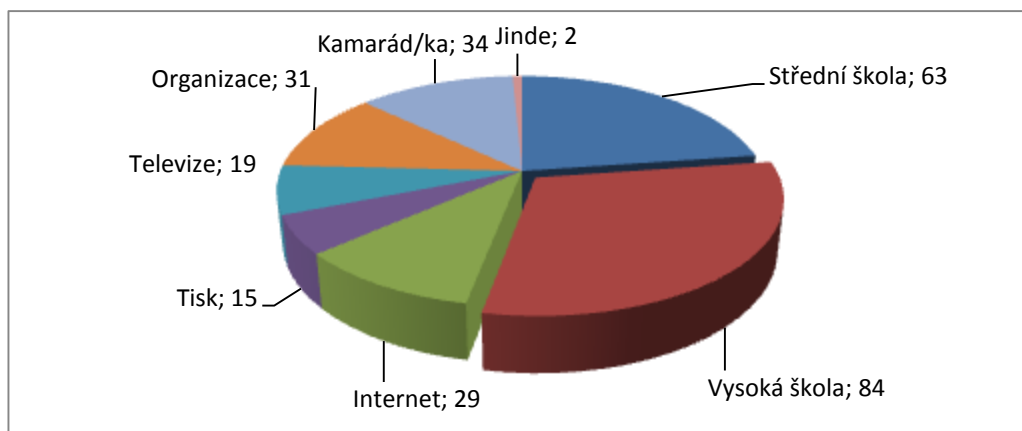
Graf č. 2 Příležitost vykonávat dobrovolnickou činnost



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

I přes to, že již všichni respondenti slyšeli o možnosti vykonávat dobrovolnickou činnost formou dobrovolnické činnosti, jen 10 respondentů uvedlo, že zatím nemělo tuto příležitost. Zbylých 104 respondentů uvedlo, že tuto příležitost již mělo.

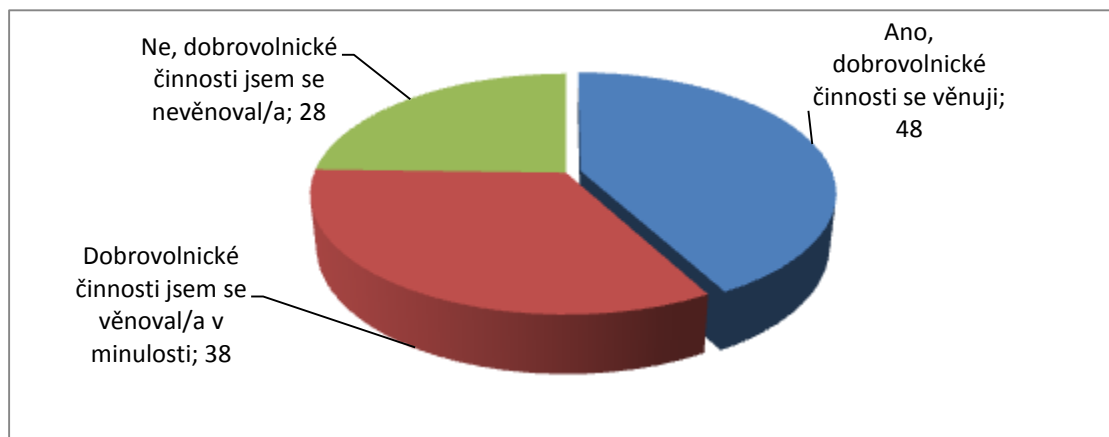
Graf č. 3 Zdroj informací o dobrovolnické činnosti



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

K respondentům se nejčastěji dostávají informace o dobrovolnické činnosti již na střední škole, a následně i na škole vysoké. O něco méně od svých kamarádů a přímo z organizací. Mezi jinými možnostmi byla uvedena rodina.

Graf č. 4 Vykonávání dobrovolnické činnosti



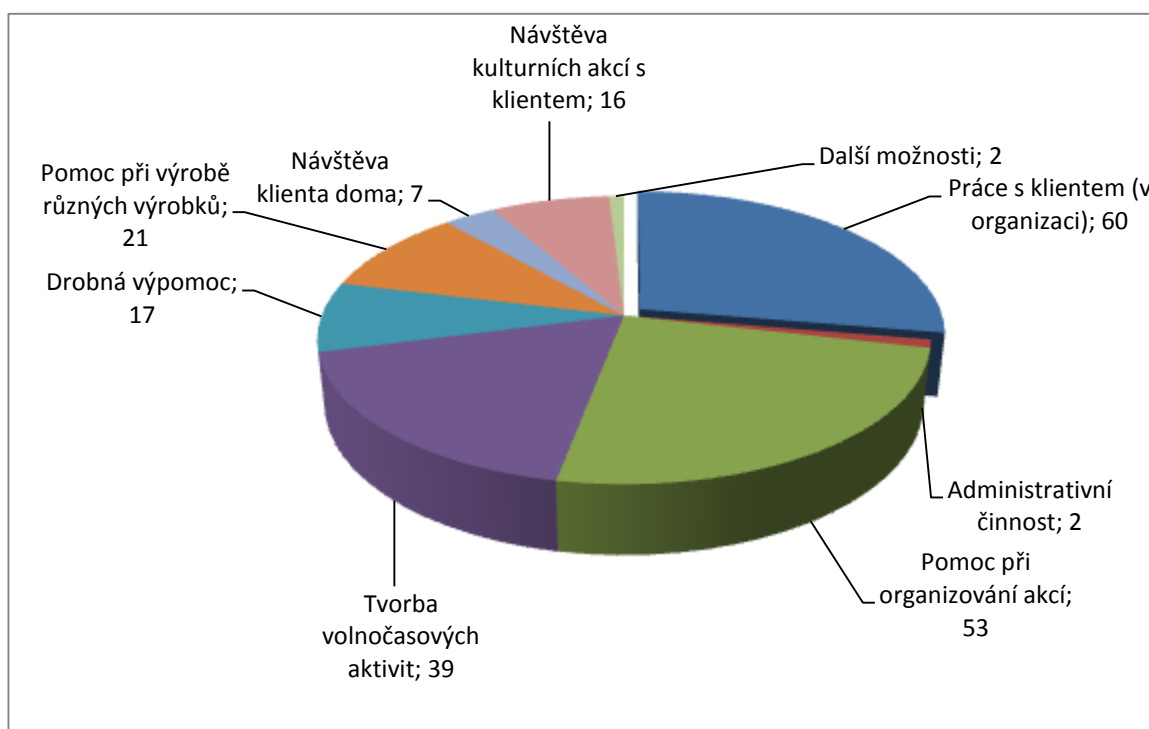
Zdroj: vlastní výzkum, 2015

V minulosti se do dobrovolnictví zapojilo 38 dotazovaných. Dalších 48 dotazovaných respondentů se dobrovolnictví v současné době věnuje. Vzhledem k zaměření tohoto oboru se mi zdá tento počet nízký.

4.2 Výsledky výzkumu u respondentů, kteří mají zkušenost s dobrovolnickou činností

Z celkového počtu 114 respondentů odpovědělo 86, že s dobrovolnickou činností mají zkušenost, ať už v minulosti nebo v současné době.

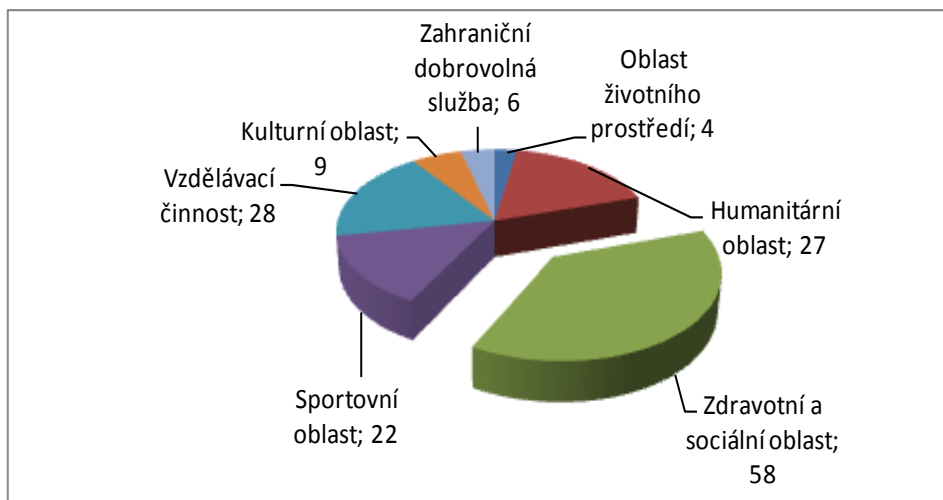
Graf č. 4 Vykonávaná činnost dobrovolníků



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

Na otázku, jakou činnost jsi jako dobrovolník vykonával/a, dotazovaní nejčastěji volili odpověď práci s klientem přímo v organizaci, pomoc při organizování akcí. Dále se realizovali při tvorbě volnočasových aktivit a při výrobě různých výrobků. Vzhledem k výsledkům se domnívám, že respondenti mají zájem se věnovat se přímé práci s klientem než pomoci organizacím s administrativní činností, či dárcovstvím krve, které bylo uvedeno v dalších možnostech.

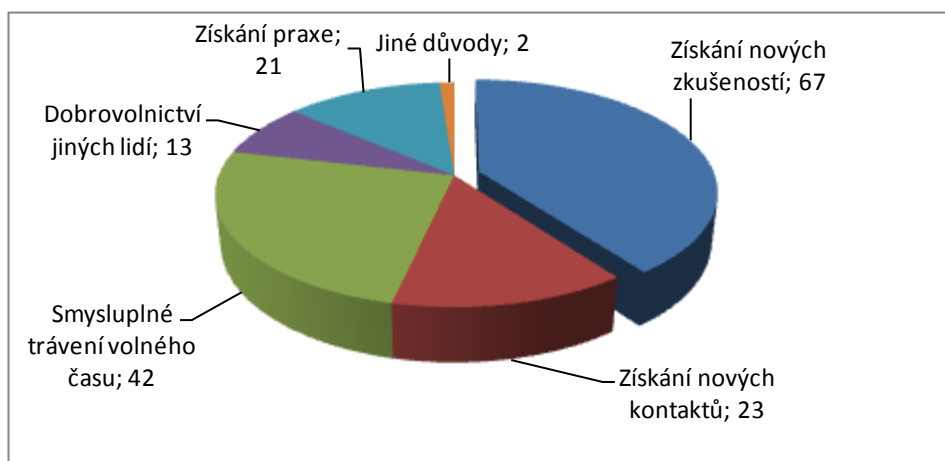
Graf č. 5 Oblast vykonávané dobrovolnické činnosti



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

Dotazovaní studenti nejvíce projevují zájem o zdravotně sociální oblast, vzdělávací činnost, humanitární a sportovní oblast. Někteří se zapojují i v oblasti kulturní, v životním prostředí a někteří mají dokonce zkušenost se zahraniční dobrovolnou službou.

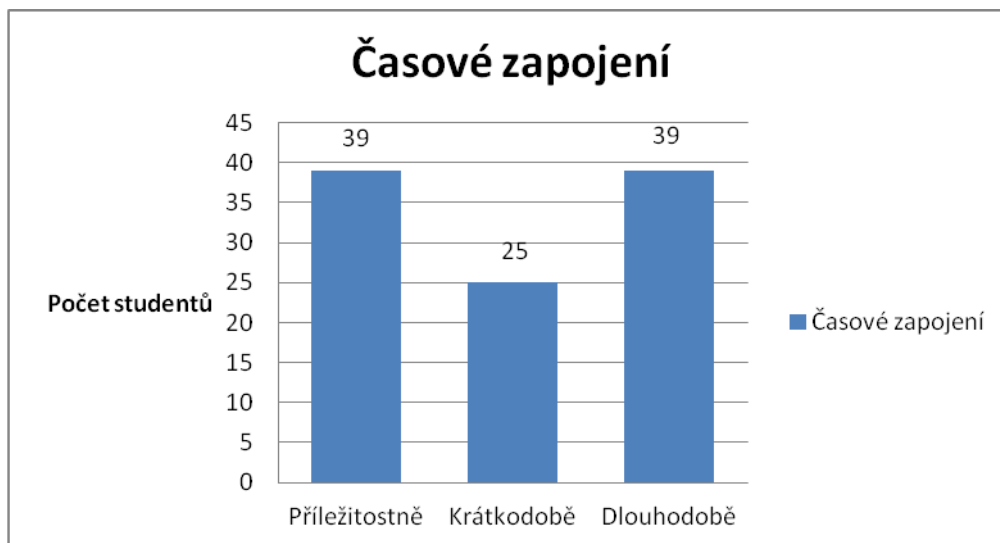
Graf č. 6 Důvody k dobrovolnické činnosti



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

Nejčastěji respondenty k dobrovolnické činnosti přivádí získání nových zkušeností, smysluplné trávení volného času, získání nových zkušeností a kontaktů. Mezi jinými důvody byla uvedena zvědavost a to, že respondent cítil potřebu.

Graf č. 7 Časové zapojení do dobrovolnictví



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

Respondenti dávají přednost dlouhodobému a příležitostnému zapojení. Následující tabulka ukazuje příklady činností, kde se respondenti zapojují.

Tabulka č. 1 Příklady dobrovolnické činnosti

Četnost	Časové rozmezí	Uváděné příklady činností
Příležitostné zapojení	1x za rok (6 odp.)	Pomoc při organizování akcí: Mattoni ½Maraton v Českých Budějovicích a v Olomouci, pomoc při organizaci akce na podporu lidí s nemocí motýlích křídel, Noc venku, Modrý běh, Šťěstí s překážkou, sbírka Zasukované tkaničky, festival Nohama na zemi, Magická noc, celostátních her pro neslyšící, při sportovních her pro osoby se zdravotním postižením; prodej výrobků; zapojení se do Sbírký pro Světlušku, akce Cihla, sbírka na podporu zatopených oblastí, Tříkrálová sbírka; návštěva útulku, pomoc při záchraně živočichů.
	2x za rok (7 odp.)	
	3x za rok (11 odp.)	
	4x za rok (15 odp.)	
Krátkodobé zapojení	Rozmezí tří měsíců	Plavání s dětmi s postižením, účast na letních táborech, Čteme dětem v nemocnici, večerní škola, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, DDŠ, domov pro seniory, pobyty s organizacemi.
Dlouhodobé zapojení	1 rok (17 odp.)	Čteme dětem v nemocnici, kavárna Potmě, Depo, Tolerance Kaplice, Stacionář Duha, plavání s dětmi se zdravotním postižením, Program Pět P, večerní škola, nízkoprahový klub pro děti a mládež v Moravských Budějovicích, osobní asistence Budějovicích, skautský vedoucí, pionýrský vedoucí, SDH, Město Vyšší Brod, dárcovství krve, pořádání akcí v rámci obce.

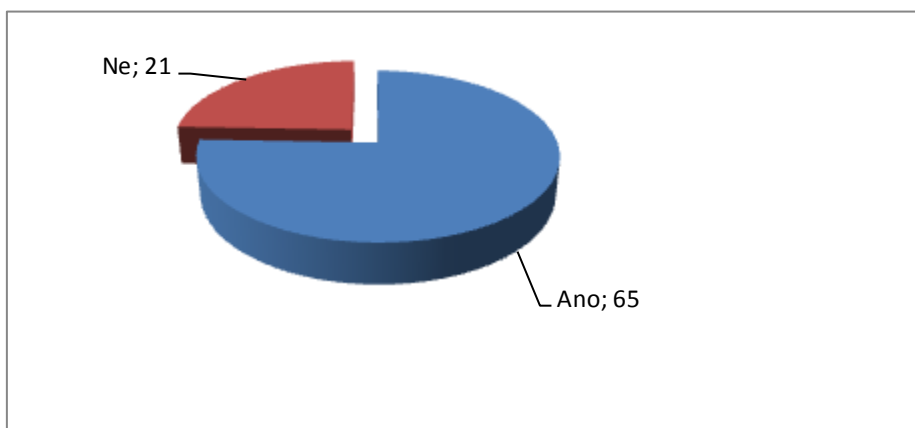
Zdroj: vlastní výzkum, 2015

Tabulka č. 2 Přehled organizací

Oblast	Respondenty uvedené organizace
Životní prostředí	Český svaz ochránců přírody, Zvířata v nouzi o.s.,
Humanitární	ADRA (9x), Maltéžská pomoc, o.p.s.
Zdravotní a sociální	Charita Kaplice – Tolerance Kaplice, Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Depo; Oblastní charita Jihlava – NZDM ZASTÁVka Telč, Sdílení o.p.s., Občanské sdružení In (4x), Otevřená OKNA (2x), OKAMŽIK, Auticentrum, o.p.s., – Autisté jihu, spolek; nemocnice České Budějovice, a.s., Pět P (4x), Diakonie Západ – Adite, Oblastní charita Ždár nad Sázavou – Kopretina, Rodinné centrum Sovička, o.s., Stéblo, o.s., Denní stacionář Duha, p.o., STROOM Dub o.p.s., MELA o.p.s., Hospic sv. Jana Nepomuka Neumanna (4x), STŘED, o.s. (2x), Centrum sociálních služeb Empatie p.o. (2x), Nemocnice České Budějovice a.s., (3x),
Sportovní	Otevřená OKNA, z.ú., SK Kapři (2x), Kontakt Bb (5x), taneční skupina Magnis, YMCA, Český svaz rekreačního sportu, Pionýr, z.s., LDT Chrudimka, Asociace TOM ČR.
Vzdělávací činnost	Arpida, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z.ú.,(5x), Salesiánské středisko mládeže (3x), Čteme dětem v nemocnici (5x), Junák – český skaut, z.s., Střelka Čestice, Dětský Domov Horsovský Týn, Dětský domov se školou Sedlec.
Kulturní	Studio Oáza, o.s.
Zahraniční dob. služba	Njovu o.p.s. (3x), Choice To Change (2x), Erasmus.
Jiné	Dobrovolnictví mimo organizaci.

Zdroj:vlastní výzkum, 2015

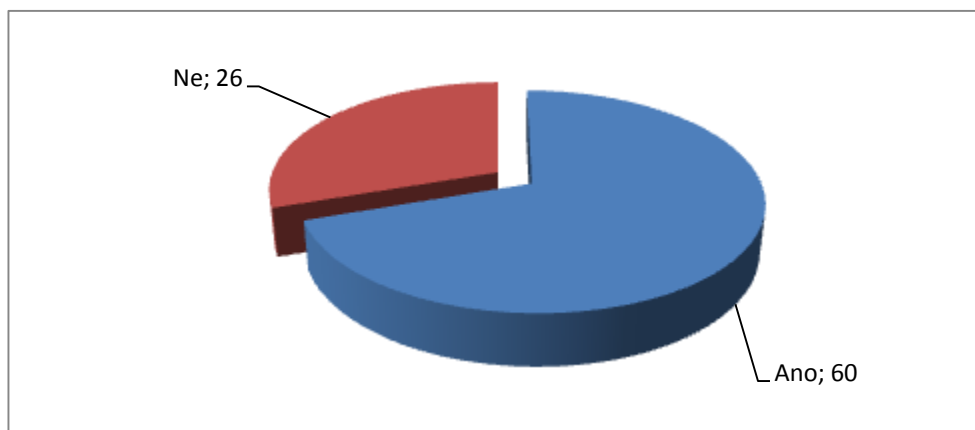
Graf č. 8 Informovanost studentů o dobrovolnictví ze strany ZSF JU



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

Převážná část studentů, kteří dobrovolnictví vykonávají nebo vykonávali, soudí, že Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity o dobrovolnictví informuje dostatečně.

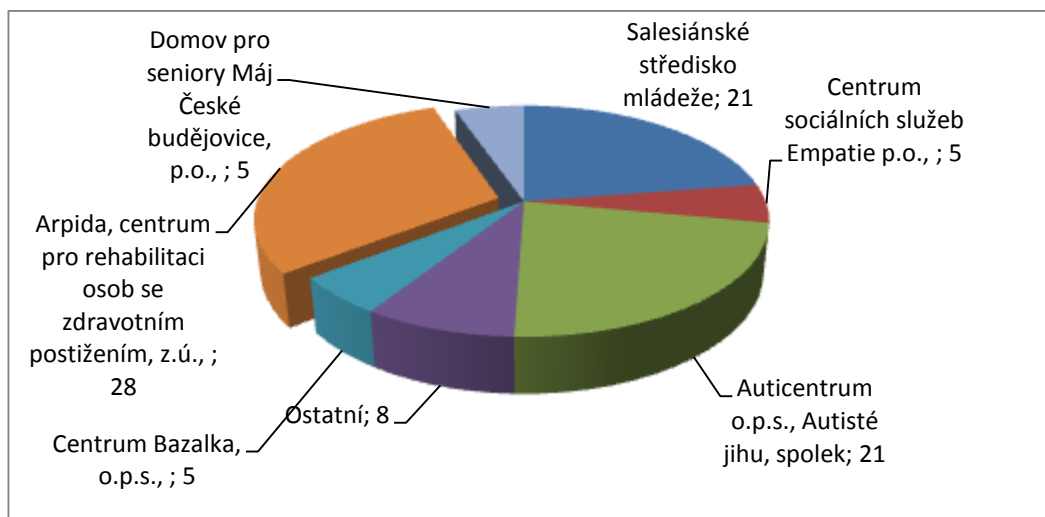
Graf č. 9 Informovanost studentů o klinických pracovištích katedry psychologie a speciální pedagogiky



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

Většina studentů ví, že je možnost vykonávat dobrovolnickou činnost na klinických pracovištích katedry psychologie a speciální pedagogiky. S jednotlivými pracovišti mají studenti možnost seznámit se v rámci odborných praxí.

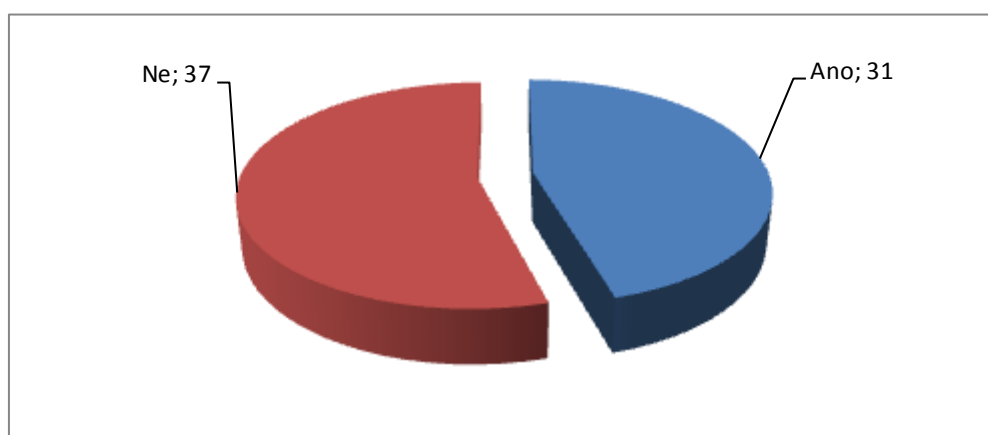
Graf č. 10 Klinická pracoviště katedry psychologie a speciální pedagogiky, kde lze dělat dobrovolníka



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

V grafu vidíme klinická pracoviště katedry psychologie a speciální pedagogiky, o kterých studenti ví, že zde mají možnost vykonávat dobrovolnictví. Nejčastěji byla uváděná Arpida, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z.ú., Auticentrum o.p.s., Autisté jihu, spolek. Mezi ostatní pracoviště bylo uváděno Občanské sdružení In, se kterým se sice respondenti v rámci odborné praxe setkávají, ale nepatří mezi klinická pracoviště.

Graf č. 11 Zapojení do akcí organizovaných fakultou ZSF JU



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

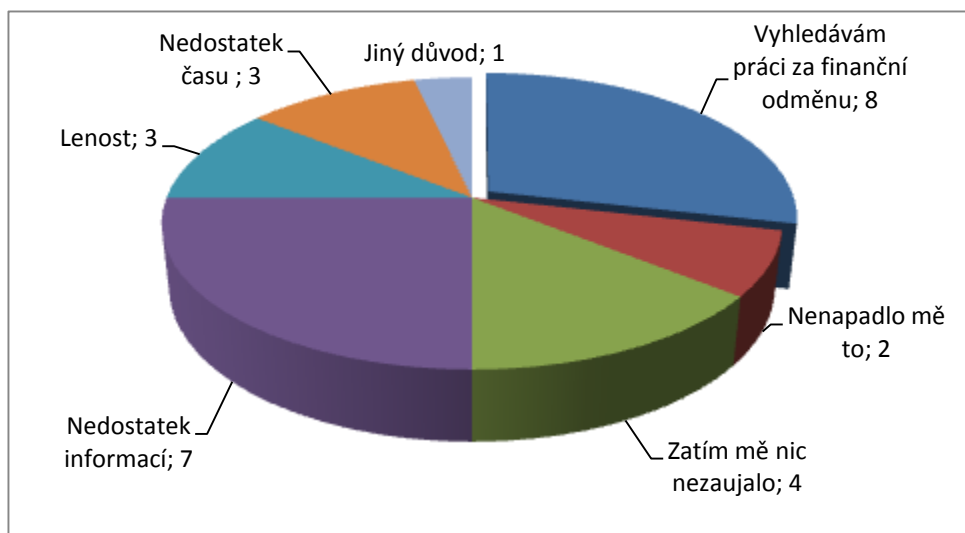
Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity dává studentům příležitost zapojit se do akcí, které pomáhá organizovat. Někteří dotazovaní studenti této nabídky nevyužili (37 odp.), jiní se naopak zapojili (31 odp.) Do možnosti uvést názvy akcí, studenti uvedli tyto akce: Šťěstí s překážkou (15x), Modrý běh (7x), Noc venku (2x).¹ V další skupině grafů se věnuji respondentům, kteří uvedli, že se dobrovolnictví do této doby nevěnovali.

¹ Stručný obsah těchto akcí je uveden na straně 34 - 35

4.3 Výsledky výzkumu u respondentů, kteří nemají zkušenost s dobrovolnickou činností

Z celkového počtu 114 respondentů z nich 28 odpovědělo, že zatím dobrovolnickou činnost nevykonávali.

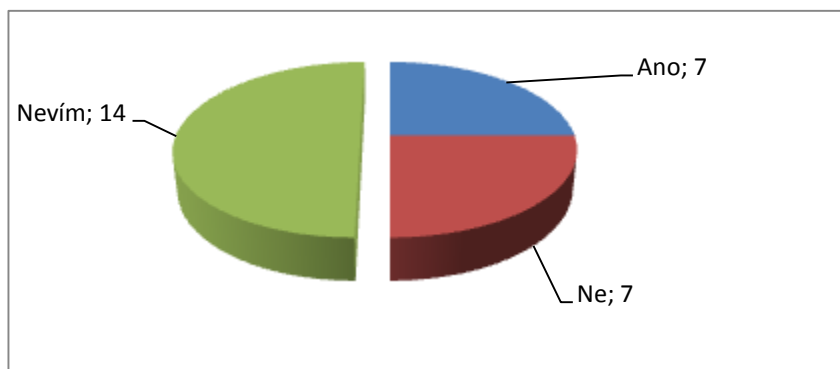
Graf č. 12 Důvody, které od dobrovolnictví respondenty odrazují



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

Nejčastějším důvodem, který respondenty odrazuje stát se dobrovolníkem, je nedostatek informací a vyhledávání práce za finanční odměnu. Někteří přiznávají, že jsou líní, nic je nezaujalo, nemají dostatek času nebo je to jednoduše nenapadlo. Mezi jiné důvody jedna respondentka uvedla, že organizace neodpověděla na její nabídku pomoci, i přes to, že sama možnost dobrovolnictví nabízela.

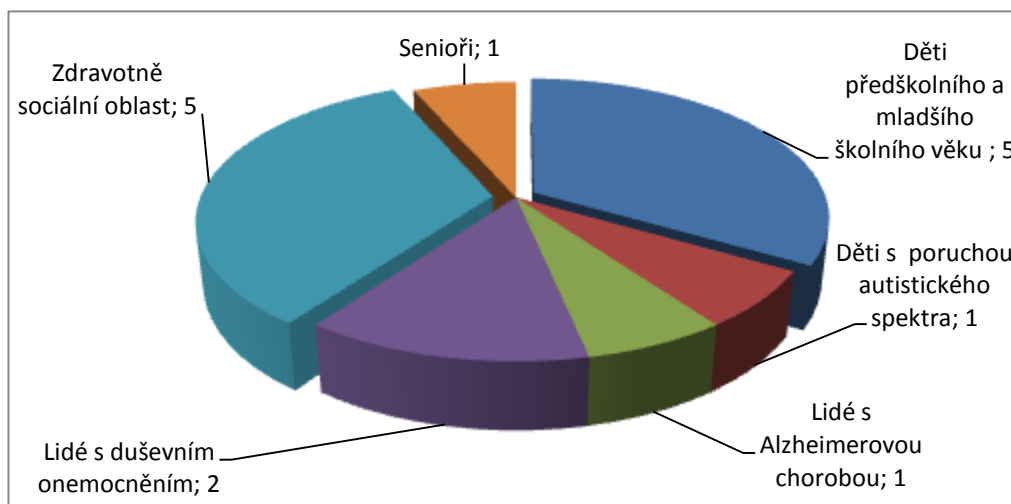
Graf č. 13 Dobrovolnictví v budoucnosti



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

Polovina respondentů, kteří nevykonávali dobrovolnickou činnost, uvádí, že zatím neví, zda se dobrovolnictví chce budoucnosti věnovat. Někteří by se v tomto směru rádi angažovali.

Graf č. 14 Budoucí dobrovolnická činnost



Zdroj: vlastní výzkum, 2015

V budoucnosti by se respondenti měli zájmu realizovat se ve zdravotně sociální oblasti, konkrétní cílovou skupinu respondenti uváděli děti předškolního a mladšího školního věku.

5 Diskuze

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým aktivitám, v jaké formě a v jakém počtu se studenti oboru Speciální pedagogika – vychovatelství věnují dobrovolnictví a popsat důvody, které studenty vedly k tomu, že se věnují dobrovolnickým aktivitám.

Z dotazníkového šetření, do kterého se zapojilo 114 studentů oboru Speciální pedagogika – vychovatelství, vyplývá, že všichni studenti o pomoci formou dobrovolnictví již slyšeli, a dokonce mělo možnost dobrovolnictví se věnovat. Informace se k dotazovaným studentům dostaly již v době studia na střední škole a poté i na samotné ZSF JU. Méně informací pak získali přímo prostřednictvím různých organizací a internetu. Sociální sítě v dnešní době využívají nejen firmy, ale také nestátní neziskové organizace k informování veřejnosti o své činnosti a k získávání dobrovolníků. Čekala jsem, že internet a sociální sítě budou pro mladé lidi největším zdrojem informací o dobrovolnické činnosti. Tato domněnka se však nepotvrdila a to i přes to, že je studenty hojně využíván např. Facebook ke vzájemné komunikaci (Tato sociální síť byla původně založena pro komunikaci mezi vysokoškolskými studenty). V mém výzkumu se tedy nepotvrdilo to, co uvádí Fadljevičová (2010) že nejjednodušší možností je vyvěšením inzerátu na Facebooku, a ten se sdílením dostane mezi ostatní lidi.

Dle získaných odpovědí, se dobrovolnické činnosti v minulosti věnovalo dobrovolnictví 38 respondentů. V současné době se dobrovolnictví věnuje 48 dotazovaných. Vzhledem k zaměření studijního oboru, jsem očekávala, že toto číslo bude vyšší. Za kladné můžeme považovat, že více jak polovina respondentů má zkušenost s dobrovolnickou činností, přesto je zřejmé, že v současné době vzhledem k zaměření studijního oboru, není počet studentů, kteří se aktuálně věnují dobrovolnictví příliš vysoké. Dle Antolové (2012) se dá očekávat, že i když studenti vykonávají v průběhu studia odbornou praxi, tak se předpokládá, že se dobrovolnické činnosti budou věnovat pravidelně. Mají tak možnost poznávat různá prostředí různých institucí, seznámit se s klienty a ověřit si znalosti, které zatím byly teoretické.

Mezi časté důvody, které respondenty přivedly k dobrovolnictví, patří hlavně získání nových zkušeností, smysluplné trávení volného času, získání nových kontaktů a praxe. Podle kvantitativního výzkumu, který prováděl Breidenbach a kol. (2011), je vidět, že tyto motivy nejsou u mladých lidí nic neobvyklého. Ukázalo se, že i dobrovolnická činnost pro respondenty tohoto výzkumu představuje taktéž smysluplné využití volného času. Také je pro ně důležité získávat znalosti, touží něco zažít a přijít do kontaktů s novými lidmi.

V roce 2014 byla obhajována na ZSF JU práce na téma „Vztah studentů oboru sociální pedagogika k dobrovolnictví.“ Jelikož se tato práce také týká dobrovolnictví u studentů se sociálním zaměřením, můžeme částečně některé otázky srovnávat. Zajíčková (2014) uvádí, jako nejčastější odpověď zdravotně sociální oblast a za ní pak následovalo zdravotnictví a oblast sportovní. I já jsem se otázce č. 8 zajímala, jaké oblasti dobrovolnictví se respondenti věnují nebo věnovali. Respondenti se do této doby nejvíce realizovali ve zdravotní a sociální oblasti, humanitární oblasti a ve vzdělávací činnosti, o něco méně pak ve sportovní oblasti. I přes to, že dobrovolnictví má širokou škálu možností kde se uplatnit, není zjištěný výsledek této otázky nějak zvlášť kuriózní, neboť vzhledem k tomu, že respondenti jsou studenty zdravotně sociálního oboru, se dá očekávat, že největší zájem mají právě o tuto oblast. Našlo se i pár respondentů, kteří mají zkušenost se zahraniční dobrovolnou službou.

Graf č. 7 dokazuje, že respondenti dávají přednost dlouhodobému zapojení před zapojením krátkodobým, kterému se věnuje nebo věnovalo o něco méně respondentů. Obě tyto skupiny se také čas od času zapojí do příležitostných akcí. Při příležitostné spolupráci studenti uváděli pomoc při organizaci různých akcí, festivalů, sbírek a jedna respondentka uvedla i pomoc při migraci živočichů. V krátkodobém, tedy v době do 3 měsíců, byly uváděny prázdninové tábory, návštěvy domova pro seniory, večerní škola. Při dlouhodobém zapojení, kdy se respondenti dobrovolnictví věnují déle než tři měsíce, převažuje nejčastěji odpověď, že se dobrovolnictví věnují zatím jeden rok, dva roky (Našli se však i dva respondenti, z nichž se dobrovolnictví věnují 5 a 8 let).

Mezi formy které uvádí kromě Tošnera, Sozanské (2006) i Müllerová a kol. (2011) patří i časové zapojení dobrovolníků. Kde můžeme vidět, že každá organizace využije dobrovolnickou pomoc po různě dlouhou dobu. Každá organizace preferuje jiné časové zapojení. Některé organizace si vystačí s příležitostnou pomocí například při propagování organizace. Navíc, dle Matouška a kol. (2013) může z příležitostné spolupráce vzniknout i spolupráce dlouhodobá. Následně se zaměřím, jaké činnosti respondenti jako dobrovolníci vykonávali.

Zajíčková (2014) u studentů oboru speciální pedagogika jako převažující uvádí tvorbu volnočasových aktivit a pravidelné návštěvy u klientů. O něco méně se pak její respondenti věnovali přímé práci s uživatelem a pomoci při organizaci různých akcí. Respondenti z mého výzkumu nejvíce vykonávali činnost přímo s klientem v organizaci, pomáhali organizovat různé akce, zároveň se podíleli na tvorbě volnočasových aktivit, pomáhali při výrobě různých výrobků. O něco méně se pak účastnili kulturních akcí s klientem nebo klienta navštěvovali doma. Objevila se i pomoc s administrativou a respondentky, které pravidelně chodí darovat krev.

Zajímalo mě také, z jakého důvodu zbylí respondenti dobrovolnickou činnost nevykonávají. Jako nejčastější bylo uvedeno, že studenti vyhledávají převážně práci za finanční odměnu a že nemají dostatek informací. Někteří respondenti dobrovolnictví nevykonávají z nedostatku času a z lenosti anebo je to jednoduše nenapadlo. Jako jiný důvod bylo respondentkou uvedeno to, že organizace neodpověděla na její nabízenou pomoc, přestože organizace sama respondentku oslovila jako první.

Respondenti, kteří nevykonávali dobrovolnickou činnost, dále v otázce č. 17 uvádí, že neví, jestli se to v budoucnosti změní, nemají v plánu dobrovolnickou činnost a stejný počet respondentů by se v budoucnosti do dobrovolnické činnosti rádo zapojilo. V otázce č. 18 odpovídají, jaké oblasti by se chtěli případně věnovat. Kromě oblasti respondenti uváděli i cílovou skupinu, která je zajímavá. Mají zájem o zdravotně sociální oblast, pak by se rádi věnovali dětem předškolního a mladšího školního věku, lidem s duševním onemocněním. Po jedné odpovědi měli senioři, děti s poruchou autistického spektra a lidé s Alzheimerovou chorobou. V případě, že by se chtěli věnovat

dobrovolnictví, většina respondentů ví, kam se obrátit. Zbylí respondentů uvádí, že neví. Přitom u otázky č. 12, na kterou odpovídali studenti, kteří dobrovolnictví vykonávají, nebo vykonávalo, si z 86 respondentů 65 myslí, že ZSF JU dostatečně informuje o možnostech dobrovolnictví, a 60 respondentů ví i o možnosti vykonávat dobrovolnictví i na klinických pracovištích katedry psychologie a speciální pedagogiky. Myslím, že informování ze strany ZSF JU je dostatečné, už jen z toho důvodu, že podává informace minimálně o akcích, které pomáhá organizovat a do nichž se zapojilo 31 respondentů. Usuzovat můžeme i dle výzkumu, který má ve své práci Marková (2014), kde o informovanosti o dobrovolnictví, ze strany fakulty také značná část respondentů nepochybuje.

Dle získaných dat můžu říct, že studenti Speciální pedagogiky – vychovatelství se o pomoci formou dobrovolnictví dozvěděli prostřednictvím střední a vysoké školy, ze 114 respondentů má s dobrovolnickou činností zkušenost 86 studentů, z toho aktuálně v době výzkumu 48 aktivních dobrovolníků. Převážně se hledají uplatnění ve zdravotně sociální oblasti, humanitární oblasti, ve vzdělávací činnosti. Dávají přednost dlouhodobě činnosti s možností příležitostného zapojení do různých akcí a sbírek. V rámci činnosti převažuje práce s klientem v organizaci, pomoc při organizaci různých akcí, pomoc při vytváření volnočasových aktivit, při výrobě výrobků a návštěva kulturních akcí s klienty. Nejčastějším důvodem, které respondenty přivedly k dobrovolnictví je získání nových zkušeností, smysluplné trávení volného času, získání nových kontaktů a praxe.

Závěr

V bakalářské práci jsem zaměřila svou pozornost na dobrovolnictví u studentů vysokých škol. Konkrétně mě zajímali studenti oboru Speciální pedagogika – vychovatelství, na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Jelikož je to obor, který se týká práce s lidmi, zajímalo mě, zda studenti získávají praktické zkušenosti i jinak, než v rámci odborných praxí, které jim nabízí fakulta. Takovou možnost právě poskytuje studentům, a nejen jim, i dobrovolnictví, kde má každý možnost realizovat se v různých oblastech. Zajímalo mě, kolik studentů tohoto oboru se věnuje dobrovolnickým aktivitám, jakým činnostem konkrétně, a co bylo důvodem, že se rozhodli věnovat právě dobrovolnictví. Zároveň jsem chtěla zjistit, co je důvodem, který některé studenty odrazuje od této formy pomoci.

Stanovila jsem si dva cíle. Prvním cílem bylo zjistit, jakým aktivitám, v jaké formě a v jakém počtu se studenti oboru Speciální pedagogika – vychovatelství věnují dobrovolnickým aktivitám. Druhým cílem bylo popsat důvody, které studenty vedly k tomu, že se věnují dobrovolnictví.

Z výsledku vyplývá, že dobrovolnickým aktivitám se v době výzkumu věnuje pravidelně menší počet studentů, než bych očekávala. Vzhledem ke studijnímu zaměření jsem se domnívala, že dobrovolníků bude více. Pravidelně dobrovolnickou činnost vykonává méně než polovina dotazovaných studentů, kteří dávají přednost dlouhodobému časovému zapojení a občas, když mají příležitost, zapojí se i příležitostně v rámci organizací různých akcí a sbírek. Mezi nejčastější aktivity, při kterých se studenti realizují, patří práce s klientem v organizaci, pomoc při organizaci různých akcí, pomoc při vytváření volnočasových aktivit a pomoc při výrobě různých výrobků s klienty. Převážně je pro respondenty atraktivní sociálně zdravotní, humanitární oblast a vzdělávací činnost. Uváděné oblasti mě nijak nepřekvapili, přesto jsem očekávala, že bude větší zapojení i v jiných oblastech.

Odpovědi respondentů mi také ukázaly, jaké důvody studenty k dobrovolnictví přivádí. Nejčastějšími důvody jsou získávání nových zkušeností, smysluplné trávení volného času, získání nových kontaktů a praxe, kde mohou propojit svoje získané

teoretické znalosti se znalostmi praktickými. Hlavním důvodem, proč studenti naopak dobrovolnickou činnost nevykonávají, je že vyhledávají práci za finanční odměnu nebo nemají dostatek informací.

Seznam použité literatury

Seznam knižních zdrojů

ADAIR, John. *Efektivní motivace*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2004. 184 s. ISBN 80-86851-00-1.

ANTOLOVÁ, Vladimíra. *Záujem a angažovanosť študentov v dobrovoľníckych činnostiach*. In: *Dobrovoľníctvo jako rozmer sociálnej služby: zborník príspevkov*. Rožumberok: Verbum, 2012. ISBN 978-80-8084-870-5.

BOČEK, Josef, Ondřej LOCHMAN. *Dobrovolně přes hranice*. Praha: HESTIA, 2012. DC Ústí nad Labem, Plán B a Národní institut dětí a mládeže MŠMT.

BRUMOVSKÁ, Tereza, Gabriela SEIDLOVÁ MÁLKLOVÁ. *Mentoring: Výchova k profesionálnímu dobrovolnictví*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-772-5.

BŘÍZOVÁ, Bohdana, Šárka PECHKOVÁ. in *Dobrovolnictví ve výzkumu a v praxi: sborník konference*. 1. vyd. Jindřichův Hradec: Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-1986-9.

DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. 6. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0040-6.

FADLJEVIČOVÁ, Kateřina. *Facebook a ti druzí aneb Jak využít sociální sítě na internetu pro nábor dobrovolníků*. Sociální služby. 2010, č. 6-7, s. 48. ISSN 183-7348.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Praha: Trioton, 2008. ISBN 978-80-7387-0140-0.

FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ a kol. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.

FRIČ, Pavol a Martin VÁVRA. *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Praha: Agnes, 2012, 137 s. ISBN 978-80-903696-9-6.

- GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2011. 208 s. ISBN 978-80-247-3379-1.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 7. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0528-9.
- KUCHARSKÁ, Anna a kol. *Školní speciální pedagog*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0497-8.
- MARKOVÁ, Marcela. *Povědomí studentů Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity o dobrovolnictví v České republice a ve světě*. České Budějovice, 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Bohdana Břízová, Ph.D.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 3. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.
- MERLÍČKOVÁ RŮŽIČKOVÁ, Růžena. *Neziskové organizace: vznik, účetnictví, daně*. 12. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 256 s. ISBN 978-80-7263-825-3.
- MIKŠÍK, Oldřich. *Psychologické teorie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1312-3.
- MLČÁK, Zdeněk. *Prosociální chování v kontextu dispozičních aspektů osobnosti*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010. 236 s. ISBN 978-80-7368-857-8.
- MLČÁK, Zdeněk a Helena ZÁŠKODNÁ. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2013. 331 s. ISBN 978-80-7464-462-7.

MÜLLEROVÁ, Magdalena a kol. *Dobrovolníci pro kulturu*. 1. vyd. Louny: Česká kancelář programu Culture, 2011. ISBN 978-80-7008-268-3.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0592-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5.

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolnictví a metodika práce s nimi v organizacích*. 2. vyd. Praha: Portál, s. r.o., 2006. ISBN 80-7367-178-6.

ZAJÍČKOVÁ, Lucie. *Vztah studentů oboru sociální pedagogika k dobrovolnictví*. Zlín, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce: Mgr. Radana Kroutilová Nováková, Ph.D.

Seznam internetových zdrojů

ADRA.CZ. *O nás*. [online]. ADRA, 2014a [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/o-nas>.

ADRA.CZ. *Dobrovolnictví*. [online]. ADRA, 2014b [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/dobrovolnictvi>.

ADRA.CZ. *Programy. Dobrovolnictví*. [online]. ADRA, 2014c [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/dobrovolnictvi/ceske-budejovice/programy>.

ADRA.CZ. *Dobrovolnictví pro lidi s postižením*. [online]. ADRA, 2014d [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/dobrovolnictvi/ceske-budejovice/dobrovolnictvi-pro-lidi-s-postizenim>.

ADRA.CZ. *Individuální dobrovolnictví*. [online]. ADRA, 2014e [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/dobrovolnictvi/ceske-budejovice/individualni-dobrovolnictvi>.

AISEC.CZ. *O AISEC*. [online]. AISEC, 2015a [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.cbudejovice.aiesec.cz/o-aiesec/aiesec-obecne>.

AISEC.CZ. *O AISEC*. [online]. AISEC, 2015b [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.cbudejovice.aiesec.cz/o-aiesec/pobocka-cb>.

BALÁŽ, ROMAN. *Sociální práce* [online]. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2011. roč. 2011, č. 4 [cit. 2015-03-06]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/sp4_2011_web-140320151147.pdf.

BREIDENBACH, Joana., BUCHMANN Dennis a Hannes JÄHNERT. *Das hat richtig Spaß gemacht!* [online]. Betterplace, 2011 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://betterplace-lab.org/media/bp_lab_FAK_webverion.pdf

BROŽ, Michal a kol. In *Volunteering Infrastructure in Europe* [online]. CEV, 2012 [cit. 2015-02-08]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/res/data/021/002564.pdf>

ČANČÍK, Michal. *Poslání dobrovolnických center v ČR*. In *10 let rozvoje dobrovolnictví – rehabilitace občanských čností: sborník konference*. [online]. Kroměříž, 2008 [cit. 2015-02-08]. Dostupné z: http://www.unesco-kromeriz.cz/sbornik_dobrovolnictvi2008/sbornik.pdf.

ČESKO. *Zákon č. 198/2002 Sb., ze dne 24. dubna 2002, o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, v platném znění*. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx>.

ČLOVEKVTISNI.CZ. *O nás*. [online]. Člověk v tísni, 2013 [cit. 2015-02-07]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/o-nas>.

DOBROVOLNICI.CB. *Jak se stát dobrovolníkem*. [online]. Dobrovolnické centrum ČB, 2015a [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://dobrovolnicicb.cz/nabizim-pomoc/jak-se-stat-dobrovolnikem/>.

DOBROVOLNICI.CB. *Jak se stát dobrovolníkem*. [online]. Dobrovolnické centrum ČB, 2015b [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://dobrovolnicib.cz/nabizim-pomoc/jak-se-stat-dobrovolnikem/priprava-pro-dobrovolnictvi/>.

DOBROVOLNICI.CB. *Dobrovolníci v nemocnicích*. [online]. Dobrovolnické centrum ČB, 2015c [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://dobrovolnicib.cz/nabizim-pomoc/dobrovolnicke-programy/dobrovolnici-v-nemocnici/>.

DOBROVOLNICI.CB. *Mosty naděje*. [online]. Dobrovolnické centrum ČB, 2015d [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://dobrovolnicib.cz/nabizim-pomoc/dobrovolnicke-programy/mosty-nadeje/>.

DOBROVOLNICI.CB. *Paleta života*. [online]. Dobrovolnické centrum ČB, 2015e [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://dobrovolnicib.cz/nabizim-pomoc/dobrovolnicke-programy/paleta-zivota/>.

DOBROVOLNICI.CB. *Dobrovolnické programy*. [online]. Dobrovolnické centrum ČB, 2015f [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://dobrovolnicib.cz/nabizim-pomoc/dobrovolnicke-programy/>.

DOBROVOLNIK.CZ. *Oblasti dobrovolnictví*. [online]. Dobrovolník, 2015a [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/druhy-dobrovolnictvi/>.

DOBROVOLNIK.CZ. *Mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce*. [online]. Dobrovolník, 2015b [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/mezinarodni-dobrovolnictvi-a-rozvojova-spoluprace/>.

DZS.CZ. *Neziskové organizace*. [online]. DZS, 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/institute/neziskove-organizace/>.

HEST.CZ. *O HESTIA*. [online]. HEST, 2015a [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/cs-CZ/o-hestia>.

HEST.CZ. *Program Pět P.* [online]. HEST, 2015b [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/cs-CZ/co-delame/program-pet-p>.

HEST.CZ. *Program Kompas.* [online]. HEST, 2015c [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/cs-CZ/co-delame/kompas>.

CHARITA.CZ. *Charita Česká republika.* [online]. Charita, 2015a [cit. 2015-02-07]. Dostupné z: <http://www.charita.cz/o-charite/>.

CHARITA.CZ. *Dobrovolníci.* [online]. Charita, 2015b [cit. 2015-02-07]. Dostupné z: <http://www.charita.cz/zapojte-se/dobrovolnici/>.

JCU.CZ. *Modrý běh na podporu lidí s autismem.* [online]. JCU, 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.jcu.cz/o-univerzite/udalosti/modry-beh-na-podporu-lidi-s-autismem>.

MLADEZVAKCI.CZ. *Program Evropské unie Mládež v akci.* [online]. Mládež v akci, 2007-2015a [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.mladezvakci.cz/informace-o-programu/o-programu-mladez-v-akci/>

MLADEZVAKCI.CZ. *Evropská dobrovolná služba.* [online]. Mládež v akci, 2007-2015b [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.mladezvakci.cz/evropska-dobrovolna-sluzba/>.

MLADEZVAKCI.CZ. *Erasmus.* [online]. Mládež v akci, 2007-2015c [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.mladezvakci.cz/erasmusplus/obecne-informace/>.

Neziskovky.cz. *O nestátních neziskových organizacích* [online]. Neziskovky, 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanky/511_538/fakta_neziskovky-v/.

NM.CZ. *Láká Vás práce v muzeu? Zapojte se do dobrovolnického programu!* [online]. NM, 2015 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.nm.cz/Hlavni-strana/Novinky/Laka-vas-prace-v-Narodnim-muzeu-Zapojte-se-do-dobrovolnickeho-programu.html>.

PETP.CZ. *Manuál programu Pět P.* [online]. PETP, 2009 [cit. 2015-02-07]. Dostupné z: http://www.petp.cz/dokumenty/manual_petp_hestia_praha_brezen_2009.pdf.

YMCA.CZ. *Evropská dobrovolná služba.* [online]. YMCA, 2015 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.ymca.cz/zahranicni-programy/eds/>

TOŠNER, J., O SOZANSKÁ. *Metodika dobrovolnictví nezaměstnaných z hlediska projektů Job Rotation.* [online]. Praha: HESTIA, 2005 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/pruvodce.shtml>

ZSF.JCU.CZ. *Ústav zdravotně sociální práce.* [online] ZSF, 2013a [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/ustav-zdravotne-socialni-prace>.

ZSF.JCU.CZ. *Informace katedry.* [online]. ZSF, 2013b [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/katedra/katedra-psychologie-a-specialni-pedagogiky/informace-katedry>.

ZSF.JCU.CZ. *Speciální pedagogika – vychovatelství.* [online]. ZSF, 2013c [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/dok/studijni-agenda/studijni-obory/specialni-pedagogika-vychovatelstvi/specialni-pedagogika-vychovatelstvi-studijni-obor>.

ZSF.JCU.CZ. *Neděle na českobudějovickém náměstí pomohla odstranit bariéry.* [online]. ZSF, 2013d [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/aktuality/zsf-ju-spolupracuje-s-organizatory>.

ZSF.JCU.CZ. *Studentky oboru Speciální pedagogika – vychovatelství se zapojily do sbírky pro Světlušku.* [online]. ZSF, 2013e [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/aktuality/sbirka-pro-svetlusu>.

ZSF.JCU.CZ. *Noc venku*. [online]. ZSF, 2013f [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/aktuality/noc-venku>

Seznam příloh

Příloha č. 1

Klinická pracoviště katedry psychologie a speciální pedagogiky

Příloha č. 2

Studijní program: Speciální pedagogika

Příloha č. 3

Dotazník

Příloha č. 1

Klinická pracoviště katedry psychologie a speciální pedagogiky

- ARPIDA, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, o.s.
U Hvízdala 1402/9, České Budějovice
- Dětský diagnostický ústav, Dětský domov se školou, Středisko výchovné péče,
Základní škola a Školní jídelna Homole
Homole 90, 370 01 České Budějovice
- Domov Libnič a Centrum sociální služeb Empatie, p. o.
Libnič 17, 373 71 Rudolfov
- Domov pro seniory Máj České Budějovice, p. o.
Větrná 13, 370 05 České Budějovice
- Mateřská škola pro zrakově postižené, p. o.
Zachariášova 5, 370 04 České Budějovice
- Centrum BAZALKA, o.p.s a Centrum BAZALKA – Základní škola speciální škola
speciální a Mateřská škola speciální, o.p.s.
U Jeslí 198/13, 370 01 České Budějovice
- Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola
Štítného 3, 370 01 České Budějovice
- Mateřská škola, Základní škola a Střední škola pro sluchově postižené
Riegrova 1, 370 01 České Budějovice
- Občanské sdružení rodičů a přátel ohrožených a postižených dětí – POMNĚNKA
Plachého 25, 370 01 České Budějovice
- Auticentrum – Autisté jihu, spolek
Bezdvěřská 1036/3, 370 11 České Budějovice
- Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice
Emy Destinové 1, 370 05 České Budějovice
(ZSF, 2013e)

Příloha č. 2

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: *Speciální pedagogika – vychovatelství*

Bakalářské studium studijního programu **Speciální pedagogika** oboru **Speciální pedagogika - vychovatelství v prezenční i kombinované formě** je tříleté a umožňuje absolventům široké uplatnění v oblasti pomáhajících profesí. V sektoru školství získávají v souladu se zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, plnou kvalifikaci **asistenta pedagoga, učitele mateřské školy** ve třídách nebo školách zřízených pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a **vychovatele** ve výchovných zařízeních pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy (např. dětské domovy či výchovné ústavy). V oblasti sociálních služeb získávají plnou kvalifikaci **sociálního pracovníka**, respektive **pracovníka v sociálních službách** podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Absolventi mohou dále nalézt uplatnění např. také ve státní správě či samosprávě ve školství nebo v sociální oblasti, v nestátních neziskových organizacích zaměřených na humanitární či charitativní pomoc, na sdružování občanů se zdravotním postižením, na prevenci sociálně patologických jevů, na organizaci dobrovolnictví apod. (ZSF, 2013a).

Příloha č. 3

Dotazník

Vážené spolužačky a spolužáci,

jsem studentkou 3. ročníku oboru Speciální pedagogika – vychovatelství na ZSF JU, a chtěla bych Vás poprosit o vyplnění dotazníku, který bude sloužit pro účely mé bakalářské práce. Tématem bakalářské práce je: „Studenti Speciální pedagogiky – vychovatelství a jejich dobrovolnické aktivity.“ Cílem této bakalářské práce je zjistit, jakým aktivitám, v jaké formě a v jakém počtu se studenti našeho oboru Speciální pedagogika – vychovatelství věnují dobrovolnictví a popsat důvody, které tyto studenty vedly k tomu, že se věnují dobrovolnickým aktivitám.

Děkuji Vám za spolupráci.

Romana Misařová

***Vhodnou odpověď označte křížkem, popřípadě označte i více vhodných odpovědí.
Odpověď je možné i připsat.***

1. Pohlaví

- Žena
- Muž

2. V kterém ročníku studuješ?

- 1. ročník
- 2. ročník
- 3. ročník

3. Slyšel/a jsi již někdy o dobrovolnictví, možnosti pomáhat ostatním?

- Ano
- Ne

4. Měl/a jsi již příležitost vykonávat dobrovolnickou činnost?

- Ano
- Ne
- Nejsem si jist/a

Uveď činnost, u které si nejsi jist/a, zda se jedná o dobrovolnickou činnost:

5. Kde jsi slyšel/a o možnosti věnovat se dobrovolnické činnosti?

- Střední škola
- Vysoká škola
- Internet
- Tisk
- Televize
- Organizace
- Kamarád/ka
- Jinde – uveď:

6. Věnuješ se, nebo ses věnoval/a dobrovolnické činnosti?

- Ano, dobrovolnické činnosti se věnuji
- Dobrovolnické činnosti jsem se věnoval/a v minulosti
- Ne, dobrovolnické činnosti jsem se nevěnoval/a

Jestli jsi dobrovolnickou činnost nevykonával/a, pokračuj prosím na otázku číslo 16.

7. Jakou činnost jsi jako dobrovolník vykonával/a?

- Práce s klientem (v organizaci)
- Administrativní činnost
- Pomoc při organizování akcí
- Tvorba volnočasových aktivit
- Drobná výpomoc
- Pomoc při výrobě různých výrobků
- Návštěva klienta doma
- Návštěva kulturních akcí s klientem
- Další možnosti:

8. Jaké oblasti dobrovolnictví ses věnoval/a nebo stále věnuješ?

- Oblast životního prostředí
- Humanitární oblast
- Zdravotní a sociální oblast
- Sportovní oblast
- Vzdělávací činnost
- Kulturní oblast
- Zahraniční dobrovolná služba
- Jiná oblast – uveď:

9. Jaké důvody Tě vedly k dobrovolnictví?

- Získání nových zkušeností
- Získání nových kontaktů
- Smysluplné trávení volného času
- Dobrovolnictví jiných lidí
- Získání praxe
- Jiné – uveď:

10. Dobrovolnickou činnost vykonávám, nebo jsem vykonával/a:

- Příležitostně (sbírky, koncerty...) – uveď příklad činnosti, a kolikrát do roka se zapojuješ:

- Krátkodobě (rozmezí tři měsíců) – uveď:

- Dlouhodobě (déle než rok) – uveď:

11. Uveď, ve které organizaci, spolku jsi dobrovolnickou činnost vykonával/a nebo vykonáváš:

12. Myslíš, že ZSF JU dostatečně informuje o možnostech dobrovolnictví?

- Ano

- Ne

13. Víš, že jako student/ka Speciální pedagogiky – vychovatelství, máš možnost dělat dobrovolníka na některých klinických pracovištích katedry psychologie a speciální pedagogiky?

- Ano

- Ne

14. Jestli o této možnosti víš, znáš nějaké pracoviště? Uveď, o kterých víš, kde lze vykonávat dobrovolnickou činnost:

15. Zapojl/a ses někdy jako dobrovolník do akcí, které pomáhala organizovat fakulta?

Ano

Ne

Uveď do jakých:

Tato část dotazníku je určena studentům, kteří dobrovolnickou činnost nevykonávali.

16. Z jakého důvodu dobrovolnickou činnost nevykonáváš?

Vyhledávám práci za finanční odměnu

Nenapadlo mě to

Zatím mně nic nezaujalo

Nedostatek informací

Lenost

Nedostatek času

Jiný důvod – uveď:

17. Máš v plánu se dobrovolnické činnosti věnovat v budoucnosti?

Ano

Ne

Nevím

18. Je nějaká oblast, které by ses případně chtěl/a věnovat?

19. Kdybys chtěl/a vykonávat dobrovolnickou činnost, víš, kam se obrátit?

Ano

Ne

Děkuji Vám za spolupráci.